

35 SENTI

ROMAAN

XII. AASTAKÄIK
TALLINN, 1933.A.

Fr. R. Kopszwaldi poolt
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP
7802

G
MAM
BER
G

No

17

„Viimased tööd aias.“

KIRJASTUS-O/Ü.
"ARENG"

ROMAAN Nr. 17

SISU:

P. Grünfeldt: Tallinn.
 Aleksis Meri: Hingetorm.
 Erich Friesen: Päikesepaiste.
 E. G. Seiliger: Jacques Paksu testament.
 Valev Uibopuu: Mõttekujud.
 Jakob Liiv: Tasu.
 Ameerika jutt: Eagle Head.
 L. Knud Friedrik: Üksinduses.
 B. Pickel: Aus mees.
 Ilja Ehrenberg: Kord oli maailmasõda
 Jaan Lean: Töörõõm.
 Leili Vaaldemägi: Lohe.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad 1933 aast.: Kodumaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 6.—
9 " (18 ")	" 4.50
6 " (12 ")	" 3.25
3 " (6 ")	" 1.75
2 " (4 ")	" 1.25
1 " (2 ")	" —.70
Üksiknumber	" —.35

Välismaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 8.—
6 " (12 ")	" 4.25
3 " (6 ")	" 2.25

„ROMAAN'i“ talitus
 Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Mõistatus Nr. 17 (275).

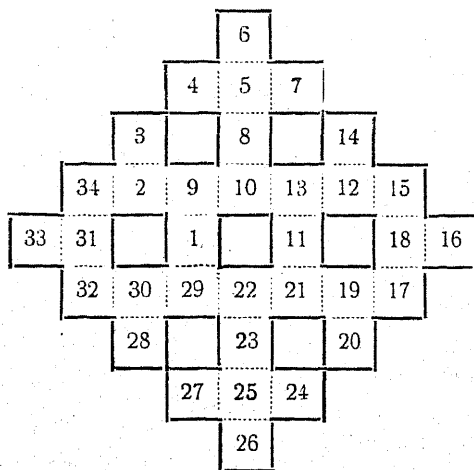
Seadnud: Em. Gutmann.

lil		na	ra	kat	li	mat	lõõt	kad
hal	tamm	tis	kal	tis	ja	ja		tuisk
	led	taa	tä	mad		sus	li	ru
see	ba	sus		lund	ees	tuu	das	
ma		et	ju	gin	ras	jas	ma	al
und	õõt	nä	ket	väl	le	ti		sa

Missugune A. Grenzsteini salm on siin peidus?
 Lahendada ratssmehekonniku abil.

Lahendus ilmub Romaan nr. 19 (277).

Lahendus Nr. 15 (273).

Metsateel.

Ma kõnnin hilisel õhtul
 Veel üksinda metsateel.
 Tuul kahiseb metsa ladvul
 Ja lehed langevad eel.

K. E. Sõõt.

Rommaan

Nr. 17 (275)

September 1933

XII. aastakäik

Tallinn.

P. Grünfeldt.

I.

Seal, kus maha jättes Nais- ja Aegnasaare meri randa raiund suure kaare, tulles lahena me mandri lähedalle, tuues hõimurahvalt tervitusi talle, seisab paelustava panoraamana vana Tallinn vana võluga.

Kesklinn oma hulga tornidega, oma kantsidega mornidega näib kui muuseum, mis säilind aastasadu ja mil nüüdki veel ei ole karta kadu. Seal kui rändaks alles keskaeg, nõnda tunned, rüütliid kantsides ja kloostrikonges nunned. Rasked, rõsked kõrgekelbalised majad unistavad seal kui kadund aastasajad; mornilt vaatavad nad vana varengut, kadestades uue aja arengut.

Väljast kostab hääli, mis ei sobi siia, ähvardab neid rahust välja viia: autod võrisevad, trammid kõrisevad, õhus lennukite hääled põrisevad, vana vaikus varisenud hauda, noored sepad taovad seal rauda. Nad on võtnud võimu oma kätte, avastanud edule seal lätte; linn on mitmevõrra kasvand, laiund, üles pilvelõhkujaidki raiund; vanaaeg on läinud, vanad haavad haabund, kõik on saanud uueks, iseseisvus saabund, nõnda seisab Tallinn küll veel vanal asemel, aga juba kõrgema kultuuri tasemel.

Ei ta enam viibi võõra rahva vallin, Eesti pealinn on ta, vana, armas Tallinn!

II.

Sa merekaldal seisad sajandeid, keskajast meile tuues sõnumeid, mis masendavad on ja mornid. Sest sinu keldrid ja su tornid, su müürid ja su vanad majad, kus peidus on veel vanad kajad, on näinud ülekohtu palju, kuid ometi kui meres kalju sa oled jäänud võimsalt püsima, kui tahaksid meilt vaikselt küsida, mis tuuled neid küll puutunud, et nende ümbrus nõnda muutunud.

Ei nemad jaksa saada aru, et aeg on uus ja tema maru kõik, mis on vana, pühkind oma teelt, kui see ei ole parandanud meelt. Nüüd need, kes enne olid alamad, siin valitsejad on ja isandad, ja keel, mis enne oli hüljatud ja võimukandjailt tihti süljatud, siin valitseb kui Eesti riigi keel, mis võidukalt siin sammub eduteel. Nüüd kadund vahe: Toompea, Allinn, nüüd ühine on kogu Tallinn ja ühine on kogu Eestimaa, sest kõik see on nüüd meie oma maa. Et kosuks ta, see rõõm ja mure me, siin meie elame, siin sureme!

Päikesepaiste

Saksa kirjaniku **Erich Frieseni** romaan.

6

Sest Liselotte d'Esterre armastab Norbert Achenbachi. Armastab teda oma kuuma-verelise südame kogu jõuga. Ja valvab armukadedate silmadega ta askeldusi.

Siiani võis Liselotte d'Esterre rahulik olla: ilma et tema ja Norberti vahel oleks armastusest iialgi juttu olnud, teab ta ometi, et Norberti süda kuulub talle. Ta teab, et Norbert iialgi ei ole teisele daamile lähenenud. Ja Liselotte peaaegu vaevab end päeval ja öösel, et leida teed, kuidas varandust saada, et võiks armastatud mehega abielluda.

Kõige imelisemad plaanid käivad tal läbi pea: ehk saaks temast ta ilusa hääle tõttu lauljanna ja ta teeniks ehk palju raha? — Või ta ehk abielluks rikka, vana mehega, kes siis varsti — — või ta võiks — võiks — — mis ei võiks ta mitte?

Ta on küllalt tark, et näha, et need plaanid on utopiad, mis ei täitu. Ka ei suudaks ta tõelikkuses mehepüügile minna. Sest ta armastab Norbert Achenbachi, ilusat, säravat leitnanti. Ja — ta teab, et Norbert armastab ka teda!

See armastus on suursuguseim, puhtaim ja omakasutuim tunne noore poolprantslanna südames. See on vastukaal ta iseloomu viimale: kergemeelsus, edevus, teesklemine, jah, kalduvus intrigeerimiseks ja isegi tige-duseks.

Norbertit enese külge paeluda, teda lõpuks ometi oma särava välimusega nii kaugele viia, et ta abiellub neiega, on ainus siht Liselotte d'Esterre elus.

Siiani olid ta kunstid näilikult õnnestunud. Iialgi ei olnud Norbert vähimatki huvi näidanud mõne teise noore daami vastu seltskonnas peale Liselotte.

Seda halvem oli neiu üllatus, kui ta hiljuti Szapary'de juures leidis Norberti elavas jutuaajamises „väikese metslasega“. Kui Liselotte märkas sõbralikku pilku, mis saatis Norberti südamlikke sõnu „Metsmesilasele“: „Täna huvitava veerandtnni eest, mille mulle kinkisite, armuline preili, ja loodan, et teid varsti jälle kohtan.“

Kas oli võimalik, et Norbert — —

Juba ainus mõte paneb poolprantslanna kuuma vere keema. Ja ta otsustab valvsam olla.

Väljas heliseb elektrikeel. Liselotte koh-

kub. Külalised? Ja ta tualett ei ole veel lõpetatud!

Seal tormabki juba plikaeline tüdruk, ses on proua direktori teenija, sisse. „Armuline preili! Härra leitnant v. Achenbach —“

Liselotte kargab üles, silub peegli ees kunstirikkalt friseeritud juukseid, näpib lokikesi, võtab kapist sinisest siidist kimono, ajab selle selga, paneb kiirelt kullaga tiki-tud sinised tuhvlikesed jalga, katab ärevusest ja pahameelest põlevad paled õrna puudrikorruga — ja ruttab salongi.

Norbert, kes seisis oodates akna juures, tuleb talle vastu. Oma säravaima naeratusega, mis nõiub kaks lohukest ta paletesse, ulatab Liselotte Norbertile mõlemad käed, mida see suudleb.

„Kui kena, et jälle kord meie juure tulete!“ naeratab ta.

Kuid naeratus kaob ta huulilt, kui ta märkab Norberti tõsist nägu. Ehmunult lasseb ta end toolile langeda, osutades käega teisele toolile enese kõrval.

„Mis on juhtunud? Ega ometi ebameeldivad teated?“

Norbert jääb seisma. „Kuidas keegi võtab, armas sõbranna.“

Ta hääle ehmatab Liselottet veel enam. „Kuidas arvate? Ma ei mõista —“

Kahevahel sammub Norbert toas edasi ja tagasi, kuna Liselotte silmad teda rahutult jälgivad. Siis peatub ta mõnes kauguses Liselotte ees. „Mul on teile midagi teatada,“ algab ta sunnitud rahuga. „See on mulle raske, väga raske. Ja ma soovin südamest, et teie selle all mitte nii ei kannataks nagu mina. Kuid aumehena pean oma kohuseks avalik olla.“

Liselotte on end sirgeks ajanud ja vahib teda pärani kistud silmadega.

Norbert hoidub ta pilgust ja jätkab: „Olin mõne päeva eest Birkenfeldes oma vana isa juures. Mis seal nägin ja kuulsin, liigutas mind sügavasti. Liselotte, armastatud, kallis sõbranna —“ ta astub Liselotte juure ja paneb käe selle käsivarrele — „meie seisame kokkuvarisemise eel!“

Liselotte tuksatub. Nii halvaks ta asja ei pidanud.

„On ainult üks pääsetee, Liselotte. Mulle ei jää muud üle kui abielluda. Abielluda — r a h a pärast!“

Liselotte ei liiguta end. Ja Norbert, rahutuks tehtud ta vaikimisest, jätkab kiirelt: „Ma ei ole teile iialgi sõnagi armastusest rääkinud, Liselotte. See oleks autu olnud; sest teadsin, et ma teid iialgi ei saa. Kuid leidub tähiseid, mis ei tüssa. Ja oma südame vastu ei saa inimene parata. Teie teate, et olete mulle rohkem kui sõbranna. Ja poleks ma mitte niisugune vaene kirikurott — ma oleksin teid ammu juba palunud mu naiseks saada.“

Norbert puudutab seda teemi esmakordselt. Liselotte ei pea veel kõike kadunuks. „Noh? Ja —?“ küsib ta, varjates vaevaga oma palavikutaolist ärevust.

„Et see aga olla ei tohi, pean loobuma. Pean mõisa oma vana isa jaoks päästma. Võiksin selle tähtsaima sammu oma elus teha ilma teile teatamata —“ lisab ta ruttu, kui märkab Liselotte pahameelt — „kuid pean õigemaks ja ausamaks, kui ütlen teile avameelselt, kuidas on lood ja mis mind sunnib seda sammu astuma. Meie kohame vist veel tihti elus — sellest ei saa hoiduda. Meie jääme headeks sõpradeks, eks, Liselotte? Iialgi ei tohi ükski sõna või pilk meelega tuletada, et meie ükskord mõlemad —“

Liselotte ilusa pea äge liigutus sunnib Norbertit peatuma.

„Ärme kõneleme sellest, mis oleks võinud olla, vaid sellest, mis on!“

„Teil on õigus. Kui valmistan teile valu, siis andestage mulle! Mõelge, et kannatan rohkem kui teie! Sest ma seon end kogu eluks — teie mitte. Teie olete noor, ilus ja tark — teie unustate —“

Liselotte käed tõmbuvad kokku. Sügavalt laseb ta pea langeda, et Norbert ei näeks piina ta silmis.

Üks sekund on Norbertil tunne, nagu peaks ta ilusa, punablondi naisepea oma rinnale tõmbama. Kuid mehise paneeb ta sellele tunde vastu.

„Kas olete — olete — valiku — — juba teinud?“ tuleb hingetult, viivitades üle Liselotte huulte.

„Jah.“

Liselotte tõstab laud ja vaatab Norbertile otsa — täis värisevat ootust. „Kes — —?“

„Preili Liane Arevallo.“

Liselotte on nagu tardunud. Ainult silmad elavad, need saladuslikud, rohekad silmad. Ja neis hõõgub äkki vihavaen, mis täidab meest ta ees ehmatusena.

Ta tahab kõnelda, tahab seletada — — Liselotte aga naerab äkki kõledalt — see

on pilkav, meeletu naer, mis kostab veel kaua Norberti kõrvus.

„See, väike metslane? See tüdruk ilma nimeta? See harimatu, rumal isik, kes sobib lehmalauda või lastetuppa! Kuid mitte kindral v. Achenbachi perekonda!“

Vaikides seisab Norbert. Mis peabki ta vastama?

„Ah nii! Vabandust —“ jätkab Liselotte täielikult muutunud toonil. „Ei ole lugu pidav Birkenfelde tulevases majaprouast niiviisi kõnelda. Ka on tal miljoneid — kui palju see oli? Kümme või kaksteistkümmend? Need kaaluvad kõik muu üles. Ja kena näoke on tal ka — seda peab kaduski tunnustama! . . . Olete hästi valinud, mu härra — väga hästi! Ainult — — oh mu Jumal! Mu Jumal!“

Ja kramplikult nuuksudes lööb Liselotte käed silmade ste ja vajub murtult toolile.

Norbert on vapustatud. Et Liselotte võtab seda nii tõsiselt, ei oleks Norbert uskunud. Murelikult kummardub ta Liselotte kohale ja võtab ta lõdvalt allarippuva käe.

„Liselotte!“ hoigab ta. „Liselotte! Koguge end!“

Uhe raksuga tõmbab Liselotte käe ära. „Jätke mind — see möödub — tuli liigootamatult. Teil on õigus — teie ei saa teisiti talitada! Ja ma isegi aitan teid teie — õnne juure!“

Ta naerab kibedalt. Siis sirutab ta paenduvaid liigendeid nagu hüppevalmis kass.

Kui Norbert talle jumalagajatuks tahab käe ulatada, lükkab Liselotte sõbra käe kortsutatud kulmudega tagasi. „Teie peate oma „väikese metslase“ ühes ta miljonitega saama, härra v. Achenbach! Aga kas teie saate õnnelikuks —?“

Veel kord katsub Norbert teda rahustada. Liselotte aga tõstab kõrgilt ja tõrjuvalt käe.

Nüüd võtab Norbert kiivri, kummardub sügavalt ilusa, vihase naise ees ja läheb — tasane hirm südames.

XII.

Krahvinna Klotilde on rahul. Ta kasvanud esimene ilmumine Berliini seltskonnas on hästi korda läinud. Majja sajab kutseid kõiksugun pidustusiks, millest mõned mitte ainult ei ole „Tema Ekstellentsi krahvinna Klotilde von und zu Lüttinghauseni“, vaid ka „preili Liane Arevallo“ nimele.

Juba mitu päeva õpib Metsmesilane koja tantsumeistri juures tantsima. Ja — tänu juure sündinud graatsiale ja osavusele — ta õpib kiirelt.

Homme pall kohtuministri juures pidavat eriliselt särav saama. Ja ekstsellents tunneb juba südamekloppimist mõtte juures, kuidss ta kaitsealune esmakordselt „tantsjannana“ esineb.

Ja imelik — seda teist pidu ootab Liane suurema rahutusega kui esimest. Näib, et looduslapse värskel, lõbus loomulikkus taganeb ilmadaami pallipalaviku ees, Või on see midagi muud, mis värvib Metsmesilase paled punaseks, kui ta mõtleb homsele õhtule?

Pidu kohtuministri juures on juba alanud, kui krahvinna Klotilde oma kasvandikuga pallisaali astub. Kohe on mõlemad daamid ümbritsetud. Iga noor härra palub „armuliselt preililt“ tantsu.

Talle omase otsekoheusega annab Metsmesilane naerdes kõik tantsud ära peale kolme. Miks ta need vabaks jätab, ei taha ta eneselegi tunnustada. „Väljapuhkamiseks —“ arvab ta vabandavalt. Seal juures vahivad ta säravad pilgud vasakule ja hüvakule. Ja äkki sädelevad ta silmad. Ta huuled naeratavad rõõmsalt. Norbert on praegu sisse astunud ja seisab otsides ukse juures.

Ta näeb kaunis kahvatu välja ja ei ole sugugi lõbusatujuline. Ja Liane imestab endamisi, miks ta üldse on tulnud.

Nüüd on ta Lianet silmanud. Ühe sekundi langetab ta laud neiu säravate silmade ees, mis veel ei oska teeselda ja mis näivad teda eemalt teretavat. Siis läheb Norbert neiu juure. „Tulen vist liig hilja, armuline preili“ arvab ta, vaadates kahetseva pilguga selle tantsukaardile.

„Oh ei,“ naerab neiu lõbusalt. „Ma hoidsin teie jaoks mõned tantsud — näiteks selle esimese kohe!“

„Kui armastusväärne teie poolt!“

„Kui teie aga tantsida ei soovi — teie näete väsinud välja — siis jätke parem!“

„Hoidku taevas! Ma rõõmustan väga! Kas tohin kohe seda tantsu paluda?“

„Heameelega. Kuid mitte liig ruttu, palun. Olen veel algaja!“

Norbert paneb käsivarre neiu ümber ja varsti lendavad mõlemad Straussi valsi meelitavate helide saatel üle libeda parketi.

See on esimene tants, mida riskeerib „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane“ — algul arglikult . . . siis julgemini . . . lõpuks, juhitud Norberti tugevast käsivarrest, täis õnnist hurma.

Ja oma üllatuseks märkab Norbert, et temalegi teeb tants rõõmu. Selle looduslapse teesklematu rõõm mõjub nakkavalt.

Kui muusika vaikib, hingab Liane sügavalt välja. „Kahju! See oli nii ilus! Kuid mul hakkas palav!“

„Kas tohin jahedat kohakest otsida?“

„Palun!“

„Kuid teie järgmine tants on ära aritud?“

„Ei tee midagi. Kui tantsija tuleb, ütlen talle, et mul on palav ja et jään meelsamini teie juure.“

Kerge puna tõuseb mehe otsaesisele. Kui teistsugune on see tüdruk, kui kõik ta tutvusringkonna daamid! Ja tema —

Veidi rõhutult saadab ta oma kaaslanna välja palkonile, olles enne ta paljastele õlgadele salli laotanud.

Sügavasti hingates toetub Liane võrele. Ta suured silmad vaatavad mõtlikult suurlinna kihavat elu.

Peagu kõik möödunud seisatuvad ühe sekundi. Mõned vaatavad naeratades heledasti valgustatud akende rivi. Teised kuulavad muusikat. Mõned aga vaatavad kortsutatud kulmega üles ja lähevad siis kiirelt, nagu pahaselt edasi.

„Kui palju inimesi on Berliinis!“ arvab Liane imestunult. „Ja kui palju vaeseide Kuidas need meid vihkavad, et lõbutsem ja rikkalt riietume, kuna nad tööd tegema peavad ja ehk vaevalt kõhu täis süüa saavad!“

Neiu sotsiaalse tunde naiivne õiglus rõõmustab Norbertit. „Kas Lõuna-Aafrikas, kus teie elasite — kuidas oli koh a nimetus —“

„Ah ja — Pühvel-Kullaväli! Kas Pühvel-Kullaväljal ei olnud vaeseid?“

„Küll. Kuid meie olime ühesugused. Kord vaesed, kord rikkad. Vahet ei olnud. Vaadake vaest naist seal!“ jätkab ta, kummardudes üle võre, kaastundliku pilguga. „Kui väsinult ta lähemale hiilib! Ja kui kõhn on ta nagu! Muidugi on ta näljane! . . . Ah, kui tohiksin ta üles kutsuda ja talle süüa anda ja teda šampanjat juua lasta, nii palju kui ta soovib!“

Täis ärkavat huvi vaatleb Norbert neiu elavat, pühast kaastundest seletatud nagu.

„Kas arvate, et võin talle raha visata? Paneb ta seda pahaks?“ sosistab neiu ärevalt.

„Kindlasti mitte, preili Arevallo.“

Ruttu kobavad Liane käed õhulist pitsitualetti. Ta suust tuleb pahameele hõõd.

„Need rumalad kleidid! Kuskil ei ole taskut! Andke mulle ruttu veidi raha! Ruttu! Ruttu! Vaadake, naine on varsti möödunud!“

Kuna Norbert veel taskus otsib rahakotti, on naine juba palkoni alla jõudnud.

„Armas naine!“ hüüab Liane tasa.

Vaene ehmuib ja vahib tuhmide silmadega palkonile. Nähes rikast, suursugust daami, tahab ta eemale hiilida.

Seal langeb midagi ta jalge ette.

Ta kummardub ja tõstab laia, kuldse käevõru üles. Ta hoiab seda peagu ehmunult õhus.

„Hoidke enesele! See kuulub teile!“ noogutab Liane õhinaga.

Üks silmapilk on naine nagu tardunud. Ta ei suuda õnne taibata. Siis litsub ta käevõru rinnale, vaatab veel kord palkonile, kuna ta värisevad huuled pomisevad: „Jumal õnnistagu teid!“ ja lonkab minema.

Lühidat aega vaatavad talle Norbert ja Liane järele. Siis astub mees veidi tagasi. „See oli teist ilus, preili Arevallo. Teie tegite praegu kaks inimest õnnelikuks.“

„Kaks —?“ imestab Liane.

„Jah. Vaese naise ja — iseene!“

Suur imestus paistab Liane silmist. Sellele ei ole ta sugugi mõelnud. Kuid Norbertil on õigus. Ka tema on praegu õnnelik. Väga õnnelik. —

Liselotte d'Esterre on tänaseks peoks hoolikalt tualetti teinud. Viimased kuldrahad, mis kuu lõpul veel olid kassas, on ta vanamalt välja meelitanud, et muretseda enesele apart kleit.

Väliselt on ta jälle endine, uhke ilma-daam, kes võtab üleolevalt talle öeldud komplimente vastu ja naeratades elu naudib. Kuidas lood on ta hinges, ei aima keegi. Ka mitte ta valu tekitaja, Norbert Achenbach.

Kui ta ennist nägi Norbertit ja Lianet palkonile minevat, tõmbus ta süda armukadedusest kokku. Osavalt oskas ta oma tantsijat palkoniukse läheduses hoida, et mõlemaid kohe kinni püüda, kui nad jälle astuvad saali.

Ja kui ta nüüd näeb saledat neiu kogu uksele ilmuvat, saadetud kavalerist, ruttab Liselotte ruttu mõlemate poole ja palub Norbertit süütuma naeratusega, et see talle esitleks oma daami.

Kummardusega lahkub Liselotte tantsija, kuna Norbert sõbranna tähelepanu sunnilt naljatalaval toonil pöörab sellele, et ta „preili Liane Arevallo“ juba tundma õppis — mõne nädala eest, kui see Liselotte hobuse peatas.

Hästi teeseldud imestuses lööb Liselotte käed kokku. „Ah ja, muidugi! . . . Kus olid mu silmad? Palun tühakordselt vabandust.“

Ja veetlevaima naeratusega ulatab ta

Lianele käe, mida see tugevasti raputab.

Mitte ilma mureta ei jälgi Norbert mõlemate kokkusaamist. Ta usub, et Liselotte silmis seisab soov preili Arevalloga üksi jääda. Ja ometi tunneb Norbert mõtte juures rahutust, mida osav ilmadaam võiks naiivilt looduslapselt tahta.

„Teie peate oma „väikese metslase“ ühes ta miljonitega saama!“ Kas ei olnud ta nii viisi öelnud? Ja kas ei lubanud ta Norbertit isegi aidata?

Veel ühe uuriva pilgu heidab Norbert neile kahele ilusale ja ometi erinevale neiu-näole — siis lahkub ta kummardusega.

Talle omase osavusega hakkab Liselotte kohe Liane usaldust võitma.

Ta kõneleb algul „romantikast, mis ümbritseb preili Arevallo huvitavat elulugu“... kõneleb siis Norbert Achenbachist ja et ta „seltskonnas armastatud“ ning oma noorus-sõprusest selle „salongilõvi“ vastu . . . annab mõista, et iga daam oleks õnnelik, kui see „mehisuse eeskuju“ ta teeks oma abikaasaks ja seega „imeilusa rüütlinõisa Birkenfelde pärastiseks käskijannaks“ . . . ja pärib lõpuks, kuidas noor leitnant meeldib preili Arevallole . . .

Veidi imestunult kuulab Liane seda ju-tuvoolu.

Kuid Liselotte ei saavuta midagi. „Väike metslane“ ei reeda end. Ainult aegajalt vastab ta vastumeelselt: „Ma ei tea —“ või kehitab tummalt õlgu või raputab vaik-selt pead.

Näib, et süttu looduslaps ei usu instinktiivselt elegantse ilmadaami teeseldud armastusväärilisust, et ta lõbus avameelsus ja jutukus on muutunud jaheduseks.

Mõne aja pärast pöörab Norbert krahvinnna Klotildega mõlema noore daami juure ta-gasi.

Kuna krahvinna kiirelt oma kasvandikule sosistab ülespidamise reegleid, sosistab noor ohvitser Liselottele: „Ma palun teid, Liselotte! Ärge segage vahele! Jätke asi minu hooleks!“

„Nagu soovite!“ vastab Liselotte pilka-valt.

Ja juba heljub ilus Liselotte minema, sest parajasti on alanud tuline masurka ja ta tantsija, üks Prantsuse saatkonna atashee, otsib teda.

Kuigi Norbert näeb vaeva sel õhtul veel Lianega kokku saada — on see peagu võimatu. „Väike metslane“ on niivõrd ümbritsetud, et Norbert alles garderoobis, kui teen-nar Lianele kallihinnalise õhtumantli õlga-dele paneb, talle sõna öelda saab.

„Kas tohin enesele lubada teid külastada, ekstsellents?“ pöörab ta krahvinna Klotilde poole; kuid ta pilk otsib noore neiu silmi.

Ekstsellents annab lahkelt loa. Ja Liane muidu nii julgelt vaatavad silmad vaatavad Norberti vaate ees häbelikult maha. „Pühvel-Kullavälja Metsmesilase“ südameke lööb täna imeliselt rahutult.

XIII.

„Hallo!“

Nagu tuul kihutab kaherattaga kaarik mõlema seesistujaga piki Wannsee randa.

Noore neiu paled õhetavad noorusõõmust. Mehe tõsiseis silmis hõõgub imetluse säde, kui nad vaatavad saledat kogu, mis sirgelt ja mehejõuga juhivad tuliseid hobuseid.

Täna on Norbert krahvinna Klotilde ja Liane kutsunud jalutussõidule Wannsee ümbruskonda. Tema ekstsellents nõustus, kuigi ohtes. Mis kõik ei tehta kasvandiku heaks! Täis surmahirnu istus ta kõrgel kaarikul, oodates iga silmapilki katastroofi. Ja kui Norbert peale lõunasööki idülliliselt asetsevas restoranis tegi ettepaneku Potsdami sõita, tõrjus ta ehmunult.

„Mitte miski hinna eest!“ hoigas ta. „Minge üksi! Teen siin vahepeal oma harjunud lõunauinaku“. Sest hea krahvinna Klotilde, kes nii palju peab välimusest ja kõiksugu vahenditega „igavest noorust“ manada tahab, on flegmaatiline ja kitsas korsett ja kõrgekontsalised kingad ei ole mugavad.

Nii sõitsid Norbert ja Liane üksi minema. Metsmesilane on vallatu ja ülemealne ja kihutab pöörases tempos — see on värskendus ta jõurikkale loomule peale nädalaid kestnud vangipõlve, nagu ta ütles.

Ka Norbert on rahul. Ta laseb Metsmesilast oma endisest elust Pühvel-Kullaväljal ja „poistest“ jutustada —

Ja neiu vestleb täis lapselikku vaimust ja annab iseenesest loomutruu pildi.

Kasvava mõnuga kuulab teda Norbert. Ta süda soojeneb üha rohkem ja rohkem veetleva olendi suhtes, kes näitab talle varjamatult oma sümpaatiat.

Nii täielikult on mõlemad jutuajamise sivenenud, et ei märka suurt, musta pilve, mis ammu juba seisib ähvardavalt taevas ja kiirelt läheneb. Üksikud vihmapiisad hakkavad langema. Siis algab vihm.

Neiu naerab ja arvab: „Hea, et tädi ei ole kaasas! Mulle see viha ei tee!“ Kuid ta saatja meeleolu langeb seda rohkem, mida märjemaks nad saavad.

Ja läheduses tühtki ulualust!

Otsustavalt tõmbab Norbert ohvitserimantli seljast ja tahab seda neiu õlgadele panna.

See tõrjub naerdes. „Ma ei külmeta end ialgi!“

Norbert jääb kindlaks. Ja lõpuks lubab Liane, et noor mees ta mässib mantlisse, kus juures ta käsi puudutab neiu juukseid ja kaela.

Mees tuksataa. Ta kummardub äkki ja paneb tumeda neiupea oma õlale. „Liane!“ sosistab ta liigutatult. „Armas, väike tüdruk!“

Liane ei ehmu valehäbis. Ainult silmad sulgeb ta õndsas ootuses.

„Kas ehmatasin teid?“ küsib Norbert õrnalt.

Neiu raputab pead.

„Kas olete pahane?“

„Ei.“

Neiu lapselik avameelsus ja tõelikkus sunnivad Norbertit häbist punastama, mis on Norberti uhkele iseloomule peagu väljakannatamatu tunne. Ta ei oleks uskunud, et tal on nii raske väljendada, mis peab öeldud saama. See on talle kahekordselt raske, kuna ta nüüd teab, et Liane teda usaldab, kuna tema —

„Tunneme üksteist alles lühikest aega —“ algab ta viivitavalt.

„Vaevalt neliteistkümmend päeva!“ noogutab Liane elavalt.

„Ja ei ole üksteist mitte jst tihti näinud —“

„Neli korda!“ vastab Liane, lugedes sõrmilt.

„Teie ei tea minust veel peagu midagi ja mu harjumusist, preili Arevallo. Seepärast ehk on veidi varane teile küsimust esitada, mis mu praegust teguviisi kuidagi õigustaks?“

Liane ei pööra talt silmi. Kogu ta hing on neis suuris, mustis tähtis. Ta julgeb vaevalt hingata, kartes ilusa unenäo haihtumist.

Kas Norbert võtab ta käte vahele? Surub ta oma huuled ta suule? Kas sosistab ta talle kirglikke armusõnu? . . .

Ta ootab . . . ootab —

Ja Norbert — ei suuda otsustada, kas öelda lõplik sõna või mitte. Ta peagu kahetseb, et üldse nõustus selle viletsa kaubaga. Juba tahab ta vestlust teisele teemile juhtida.

Seal kerkib ta vaimus ta vana, haige isa auväärne kuju . . . ja õe armas, kuid murelik näoke . . . ja Birkenfelde, Achen-

bachide suguvõsa pärimõis, mis varsti sa-
tub angeldajate kätte, kui ta appi ei tule.

Ta teab, et perekond temast oleneb. Kas
tohib ta veel viivitada?

Ta ajab end sirgeks. Siis kummardub ta
oma kaaslanna poole, kelle pilgud ripuvad
ta küljes ja kelle süütu hing ei aima, mis
tas sünnib.

„Liane? Kas tahate mu abikaasaks
saada?“

Jahedalt, peagu äriliselt tuleb see küsi-
mus ta huulilt — jahedamalt, kui ta on
tahtnud.

Neiu aga, kes ei tea, kuidas noor mees
neiut, keda armastab, kosib, värahtub vaik-
ses õnnetundes. Ilus, suursugune ohvitser
ta kõrval ihaldab teda naiseks. Kas sellest
ei ole küllalt?

Silmapilgu ärevuses on ta ohjad unusta-
nud. Aeglaselt, langetatud peaga traavib
hobu läbi nõrga vihmasaju.

Norbert haarab õrna survega neiu käe.
„Kas olete pahane? Või tohin loota, et mu
kosimisele vastu ei seisa? Teie ei õnnes-
taks mitte üksi mind, vaid samuti mu isa —“

„Miks ka teie isa?“

Norbert langetab silmalaud ta suurte,
imestanud silmade ees. „Sest — sest — —“
ta peatub ja lisab siis kiirelt: „Ärge veel
vastake! Kaaluge veel!“

Kuid neiu tõstab tõrjuvalt käe.

„Ma ei vaja kaalumist.“

„Teie tahate siis —“

„Jah. Tahan!“

Norbert ei tõmba ta pead oma rinnale.
Ta huuled ei otsi neiu omi — —

Tondina seisab sel silmapilgul punablond
naisepea ta vaimus ja vaenulik naisesuu
sosistab kuratliku naeruga: „Teie peate
oma väikese metslase ühes ta miljonitega
saama! Kas teie aga õnnelikuks saate —!“

Ja Norbert ütleb ainult:

„Täna, Liane.“

Nad sõidavad edasi.

Kauguses kerkivad parajasti metsaresto-
rani hallid, efeuga kaetud müürid, kus
krahvinna Klotilde ootab neid täis kärsi-
tust.

XIV.

Kuigi kihlus veel avalikult kuulutatud ei
ole, teab ometi kogu Berliini seltskond, et
leitnant Norbert v. Achenbach kosib mil-
jonitepärijannat Liane Arevallo. Pinguta-
tud huvi või allasurutud kadedusega jälgi-
takse selle kosimise edu.

Kuivõrd Liselotte varjatud viiped selts-
konda on eelseisvale kihlusele ette valmis-
tanud, kes võib seda täpsusega öelda? Kin-

Dr. August Nuth,
haridusenõunik.

del on ainult, et kõikjal kiidetakse Liselotte
d'Estorre suurmeelsust ja imetletakse ta
takti, millega ta kohtab muutunud situat-
siooni.

Ja Metsmesilane?

Ta ei mõista veel täielikult suurt muu-
tust, mis teda ootab. Ei ole selgusele jõud-
nud selleski, et unistas õigupoolest muust
kui jahedast küsimusest: „Liane, kas tahate
mu abikaasaks saada?“

Korduvalt meelestub talle Geraldil tormi-
line armuavaldus karroo üksilduses täis
kirglike sõnu, mis tas ei äratanud mingi-
sugust vastukaja. Ja mõelik ilme asub ta
silmissse.

Krahvinna Klotilde ja kosilase vahel on
juba kõnelus olnud. Daam on väga rahul
ja lubas Norbert v. Achenbachile armuli-
selt teda ja preili Liane Arevallo viia mit-
mepäevaseks külästuseks Birkenfeldesse, et
Norberti vana isa, kindral, õpiks tulevast
minijat tundma.

Kojanõunik v. Marvitz on kindralile ja
ta tütrele juba selgeks teinud, et Norberti
kihlus preili Arevalloga varsti on oodata.
Ja arusaadava põnevusega oodatakse Bir-
kenfeldes külalisi.

Kui ühel õhtupoolel väike, sinine auto
Birkenfelde avatud väravaist sisse kihutab
ja äkki laia lossitrepi ees peatub, kui aut-
ost kargab noor daam elegantses, rohelistes
kostüümis, ootamata oma kaaslaste abi, sära-
silmi ringi vaatab ja siis kohe avatud kä-
sivartega ruttab Eva poole, kes talle vastu
tuleb ja teda tormiliselt kaisutab — — või-
dab Metsmesilane vaikselt, tagasihoidlikult
Eva südame tormijooksul. Ja südamlikult
vastab ta sõprussuudlusele.

Kõige suuremas vaimustuses on vana
kindral ja juba esimese päeva õhtul õnnit-
leb ta oma poega.

„Viimased tööd aias.“

„Oled hästi valinud, Norbert, Preili Arevallo on veetlev. Tast saab suurepärane mõisaproua. Kui õnnelik sa oled!“

Norbert ei vasta ja pöördub kõrvale.

Ja härra v. Marvitz, kes samuti kutsuti tähtsaks sündmuseks, see on Liane külaskäiguks, Birkenfeldesse, märkab vaikse pa-

hameelega, kuidas ta õepoja käsi tugevamini surub kristallklaasi, mida ta parajasti suu äärde tõsta tahtis.

Järgmisel hommikul üllatab kindral kogu maja teatega, et soovib preili Arevalloga jalutussõitu teha. Juba aastaid ei ole vanahärra Birkenfeldest lahkunud, ainult vahete vahel on ta, toetudes Norberti või oma kammerteenri käsivarrele, väikese jalutuskäigu läbi pargi teinud.

Kui kindral, kõiksugu sallidesse mässitud ja paks karusnahkne tekk põvil, Lianega minema sõidab, vaatab talle tosin silmapaari murelikult järele. Kui ta kaks tundi hiljem, kortsunud nägu terve punaga kaetud, tagasi tuleb ja naeratades seletab: „See oli tore! Seda teeme iga päev!“ — vahitakse üksteist jahmunult.

Mida „väike metslane“ korda ei saada! — Siis tuleb päev, mis peab lunastava sõna tooma.

Norbert on Lianet palunud ratsasõidule. Tal olevat uus, üsna noor hobune ta jaoks; seda pidavat ta proovima.

Metsmesilase rõõm on suur. Ja kui väike, julge ruun talle veidi meelestab Billi, ta metshobust Pühvel-Kullaväljal, oleks ta Norbertile, kes seisab naeratava näoga kõrvel, peagu kaela ümber langenud.

Kuid „tädi“ on läheduses ja samuti „hea vanaisa“ — nagu Metsmesilane nimetab endamisi kindralit — ja neid ta häbeneb. Sest „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane“ on tsiviliseeritud õhkkonnas häbenema õppinud. (Järgneb).

Hingetorm.

Aleksis Meri.

Oõ valus, igav ja lõpmatu lõppema hakkas,
meri uhas kaldale soola.

Mõtted üll lämbuva voodi mind hütüdmast ei lakand,
rõskeil põsil pisaraid voolas.

Nõrgalt hingasid nelgid läbi savise vaasi,
koit valendav nikeldas pilvi.

Lained kui valged tiigrid lendlesid vastu paasi,
lained valged, pisarad silmis.

Meresaba helkles ja raevus piitsutas kaldaid,
pritsis rohhe mu hingede killud.

Mu ainus, sa päästa mind, sina mind üksi valdad, —
sina tead, ma — Juhan Liivi Villu!

Jacques Paksu testament.

Saksa kirjanik **E. G. Seeliger.**

Ehkki Prantsuse esimene katse, ameerika mandril jalule saada, Brasiilias oli halvasti nurjunud, kavatses admiral Coligny juba aastal 1562 ühe osa uuest maailmajaost ometi veel prantsuse lipu alla võita. Seekord valiti selleks osaks Floriida poolsaar. Aadlik Jean Ribaut, vapper hugenott ja vahva prantslane, määrati ettevõtte juhiks; temale anti suveräänsed eesõigused ja ta tohtis Le Havres kaks kuninglikku laeva varustada.

Ent uue asunduse jaoks kogus nii vähe väljarändajaid, et admiral pidi tarvitusele võtma vägivalda. Tema tahtis mitte ainult oma tagakiusatud usukaaslastele teisele poole merd asumaad luua, vaid soovis ka toetuspunkti Hispaania vastu, keda ta siis arvas kergemaks Ameerikas rünnata.

Sel põhjusel laskis ta hugenotte otsida kõigist vanglastest. Ja siis korraldas ta Pariisi tänavail öösel suure haarangu hulkuvate tüdrukute peale.

Nõnda sattus ka Lisette Dimanche, ühe kõrtsipidaja tütar rue St. Souveurist, laevale, ehkki ta sinna ei kuulunud. Sest ta oli vaid üle tänavaga jooksnud oma tädit külastama, kes äkki oli haigestunud. Kuna ta aga oli ilus, siis teda ei usutud. Samuti oli tal võõrasema, kes temast ei rääkinud head. Ja teistel tüdrukutel oli muide veel paremaid vabandusi.

Ja et Lisette oma olemuselt oli lõbus, siis leppis ta pärast nuttu ja palvetamist ja roosikrantsi sõrmimist viimaks oma saatusega. Sest ta oli katoliiklane, nagu enamik ta kaaslastestki.

Meessoost asunikud aga olid erandita reformeeritud kiriku liikmed. Tüdrukute usutunnistusest ei küsinud admiral suurt.

Ka kaks reformeeritud preestrit tulid kaasa.

Kuid kirik valvas. Hoolitses selle eest, et kadunud naissoost tallekesed mitte ei jäänud õigeuskliku karjaseta, ja saatis laevale ka ühe jesuiidist paatri. See asus kodanlikes riides teisele laevale, mida kapten Albert juhtis, nimetas ennast endise nimega Robert Claironiks ja võttis oma ülemuse käsul osa laevajumalateenistustest, nii et teda üldiselt arvati hugenotiks.

Viimse väljarändajana ilmus laevale Jacques de la Vilaure, kahekümneviie aastane hugenoti aadlik, kes kaalus oma kolm tsent-

nerit. Oma paksuselt ja sellega ühenduses olevalt isult, mille juurde seltsis veel himu võlga teha, oli ta oma kõrgestsündinud perekonnas mustaks lambaks. Eriti vennad, kes heapalgalistel kohtadel kuningakojas, ei sallinud teda.

„Uues ilmas leiad sa õnne!“ ütlesid nad talle alalõpmata. „Seal lendavad sulle praetud tuvid suhu. Ja raha leiad seal tänavakividelt.“

„Kui ometi ei oleks seda hulka vett!“ ohkas Jacques. „Jah, kui see oleks vein, Bordeaux või Burgunder, siis juba julgesin. Aga vesi, vesi, ei muud kui vesi! Ja veel soolavesi! Arvan, et saan rabanduse, niipea kui sellest mulle esimene tilk langeb keelele!“

Ja selle juurde ta jäi ja ei tahtnud lahkuda.

Nüüd jooksid vennad oma isanda juurde, kes oli tookord kõikvõimas admiral, ja esitasid talle selle juhtumi äärmiselt tungivana.

„Ära temaga!“ käskis admiral. „Ära kõik sõnakuulmatud pojad Ameerikasse! Kuidas ta laevale saate, on teie asi!“

Need pakkusid nüüd Jacques'ile kohta Le Havre tollivalitsuses, asusid tema seltsi, täitsid ta teel vahuviina ja konjakiga, kuni ta kaotas meelemärguse. Selles seisukorras laskisid nad ta neljal mehel kanda laevale, andsid kapten Albertile hea jootraha ja kadusid ise.

Kui Jacques teisel lõunal oma pohmelusest ärkas, olid laevad juba kuus tundi Ameerika poole teel.

„Tagasi pöörd! Tagasi pöörd!“ kisedas Jacques meeleheitlikult.

Aga kapten käskis tal vaikida ja tüdrukud naersid ta välja.

Armsa isamaa rannik kadus. Ja palavad pisarad veeresid mehel üle ümmarguste palgede.

„Miks sa nutad, Jacques Paks?“ pilkas teda Lisette.

„Rõõmupärast sinu ilust!“ ahastas Jacques, sest tal oli oma paksuse pärast tüdrukute juures vähe õnne.

Ja nad naersid teda kõik kuni Robert Claironini. Sestsaadik oli Jacques de la Vilaure nimi Jacques Paks. Kõik tüdrukud nimetasid teda nii ja Jacques laskis seda endale meeldida. Sest ta oli hea südamega

pealaest jalatallani. Ja kuna ta võis süüa kuipalju tahtis, siis leppis ta viimaks väikese vaheldusega, mida vennad talle muretsevad. Isegi laeva heljumine ei suutnud rikkuda ta tuju. Kui viis portsjoni, mis ta ühel istangul nahka pani, ei tahtnud paigal seista, kummardas ta üle parda ja söötis kalu. Ja kuigi ta selle harjumata tegevuse juures tublisti hoigas, ei häbistanud ta selle juures ometi oma aadlikkust ja auväarsust.

„Head isu, Jacques Paks!“ hüüdsid valatud neid ja plaksutasid käsi.

„Hea ristiinimine harjub kõigega,“ vastas Jacques ja tüüris uuesti toidu juurde.

„Jacques Paks!“ naeris Martin Atinas, Pariisi taskuvaras. „Jääd silmanähtavalt lahjemaks. Ameerikas koosned ainult nahast ja kontidest.“

„Teen, mis suudan!“ ütles Jacques õlgu kehitades ja jätkas närimist.

„Jacques Paks, mis maksab su küljekarbonaadi nael?“ küsis Nikolaus Barros, lihunik Lyonist, kel mõned noapisted olid sadamatunnistusel, ja patsutas talle ta hästipolsterdatud seljale.

Kui möödus esimene nädal, oli ta ka merehaigusest jagu saanud. Varsti järgnes torm, mis laevu pildus, nii et vaevalt mõni suutis jääda jalule. Üks neist oli Jacques. Tema oli laevas ainuke, kellele toit maitseis. Isegi kokk pani lusika käest ja ronis koikusse.

„Jacques Paks keedab!“ käskis kapten.

Ja Jacques alistus, juba et Lisette Dimanchele, kes ei söandanud süüa, midagi õige maitsvat valmistada. Ta asus kolde ette ja keerutas lusikat, sest tal oli andi kõrge kuninga peakokaks arenemiseks. Imeruttu sai ta toreda tordi valmistamisega hakkama.

Lisette, kes jõuetult-kahvatult koiku äärel istus, silmitses teda tänulikult, võttis tordist mõne suutäie ja ei oksendanud seda tõesti mitte välja.

Asori saarte kohal vähenes torm ja vana kokk, hea normandlane, ilmus jälle, sõi tordi ära ja keeldus keedukulpi uuesti kätte võtmast.

„Jacques Paks keedab edasi!“ käskis kapten. „Ja kokk on tema käsilane!“

Sellega nõustusid kõik, isegi Jacques, kes seega omas õiguse katlast esimest paarmat tükkki enesele õngitseda. Aga ta ei söönud seda iial üksipäi, vaid jagas selle alati Lisette Dimanchelega.

Ilus ilm püsis ja paarid hakkasid üksteist leidma. Peagu iga päev oli laulatus. Jacques sattus ikka sügavamale pulmasöömingutesse. Ainustki vaenlast ei olnud tal laevas. Kõik kiitsid teda. Isegi Simon Baubeuf, keegi elukutseline teeröövel Orleansist, ei oleks head Jacquest puutunud, kui ta teda oleks metsas raske rahakotiga kohanud.

Abiellumine oli otse nakkav. Kahe nädala jooksul olid kõik tüdrukud õnnelikult tanu all. Ainult Lisette jäi järele. Tema oli siiani kõik kosimised tagasi lükanud, sest et ta oli Jacquessi armunud. Ja kuna kõik poissmehed, kapten kaasa arvatud, tema kannul olid, ei mõtelnudki Jacques teda kosida.

Siis võttis tüdruk ühel ennelõunal südame rindu, puges tema juurde kööki ja vaatas talle nii mõistvalt otsa, et võimatu oli seda mitte mõista.

„Ah, mu Jumal!“ naeratas Jacques valusalt ja tõstis keedukulbi. „Nii kaugel on nüüd asi.“

„Jah!“ noogutas Lisette. „Andke mulle nõu, kellele ma pean andma oma käe?“

„Preili Lisette!“ ohkas Jacques ja segas katalat, et selle sisu põhja ei kõrbeks. „Armastan teid, nagu ükski mees veel pole armastanud ega kunagi teid ei saa armastama. Aga ma olen monstrum!“

„Seda te ei ole!“ vaidles Lisette ägedasti. „Minu silmis olete noor mees, kel on haruldasetore keha ja kes on täielik aadlik.“

„See petab!“ ohkas Jacques ja surus oma pehme käe südamele. „Tean, et olen õnnetu mees. Minu lapsed pärivad vististi minu lõpmatu isu, sest see on ainus, mis mul on neile parandada. Kuidas pean ma need vaesed ussid elust läbi saatma, kui ma ise pean vaid näljakäppa imema? Sellepärast jäägu nad sündimata.“

„Olete narr!“ ütles Lisette pahaselt ja põrutas jalga vastu põrandat.

„Tean seda juba ammu! tõrjus Jacques härdalt. „Ja ma armastan teid liialt, kui et teist tahaksin teha madam de la Vilaure. Ja kui ma teile tohin nõu anda, siis võtke juba kapten Albert, tema on tubli mees!“

„Mina ei võta kedagi!“ hüüdis neiu ja põöras talle selja.

Viimaks jõudsid laevad Floriida randa. Umbes seal, kus hiljem asutati St. Augustine linn, heitsid nad ankrud sisse. Pärismaalased olid seal kohal rahuarmas-

tajad ja hakkasid tulijatega kohe kaupavahetama.

Jean Ribaut, teise laeva juht, valis lähema jõe suudmesaare oma asunduseks ja laskis sinna ehitada väikese kindluse, millele ta nimeks andis Charlesfort ja mille käsutajaks ta määras kapten Alberti. Kaks-kümmendkaheksa abielus ja neliteistkümmend vallalist asunikku saadeti seal maale, nende hulgas ka Jaques Paks, Simon Babeuf, Martin Atinas, Nikolaus Barros ja Robert Clairon. Lisette Dimanche nõudis, et ta Prantsusmaale jälle tagasi viidaks. Kuid kapten oskas selle kavatsuse tal nurja ajada.

Ja Jean Ribaut käskis, et neiu saadetakst maale.

Viibimata jooksis Lisette Jacques juurde ja ütles:

„Kuna teil julgust pole mind madame de la Vilaureks teha, siis olen teie pruut, kuni jälle Prantsusmaale pääseme.“

Ta andis Jacquesile suud, millele see ei suutnud vastu panna. Ja kapten sai pika nina ning haudus kättemaksu.

Olles varustanud asunikud vahetuskaupadega, laskemoona, toidumoonaga, majatarbete, põllutööriistade, koduloomade ja viljaseemnetega, sõitis Jean Ribaut jälle Prantsusmaale tagasi uusi asunikke tooma, kuna tal oli kindel nõu veel uusi asundusi luua ja niiviisi kogu Floriida pikkamisi prantslastega asustada.

Esimesed nädalad möödusid vahejuhtumiteta. Puuviljast ja veinist polnud puudust. Indiaanlased töid metsloomade ja lindude liha, kalu ja austreid ja vahetasid enestele nende vastu klaaspärleid ja muid tühiseid asjakesi. Jacques valiti ühel häälel kokaks ja Lisette jäi ta abiliseks.

Kapteni käsul hakkasid asunikud nüüd jõe mõlemal kaldal põlluks tegema ja sinna maasi külvama. Simon Babeuf, kellele rahulik elu ei meeldinud, läks püssiga ürglaande. Ühel päeval tuli ta tagasi ja näitas ploomisuurust kullatompku. Kust ta selle saanud, seda ta ei reetnud. Järgmisel hommikul läks ta jälle teele, laetud püss kaasas.

Aga Martin Atinas ja Nikolaus Barros jooksid talle järele, tulid tema seltsis tagasi ja olid väga salalikud.

Nüüd polnud enam peatust; üks hiilis teisele ikka jälle järele. Isegi kapten jäi rahutuks. Ainult Jacques Paks ja Robert Clairon panid kullapalavikule vastu; esimene jäi oma koldel juurde ja teine oma põllu juurde.

Päike põletas viljakandvale maale ja viljaoras kasvas lopsakalt. Mais hakkas looma ja õitsma ja töötas tuhatkordset saaki.

Äkki aga saabus maru; jõgi paisus, voolas mürisedes üle kallaste ning hävitas mõne hetkega kogu saagi. Vaevalt oli vesi alanenud, kui vallandus palavik, viskas poole asunikke voodisse ja surmas kaks meest ja viis naist.

Indiaanlased ei näidanud enam nägu. Jahu hakkas lõpma. Sellegipärast lootis kapten ikka veel. Lootis Ribautle, kelle tulekut ta iga päev ootas.

Ent see lootus pettis. Sest kui laevad jõudsid tagasi Prantsusmaale, oli seal juba alanud ammu ähvardanud kodusõda. Jean Ribaut astus hugenottide ridadesse, langes esimeses lahingus ja Charlesforti asundus unustati.

Kui algas talvine vihmaaeg, kasvas häda ja puudus päevpäevalt.

Samal ajal kadusid Simon Babeuf, Martin Atinas ja Nikolaus Barros, kes kokku hoidsid kui pigi ja väävel. Suurte vihmasadude tagajärjel muutus ürglaas sooks ja täitsa läbipääsmatuks. Ainult kalapüük hoidis asunikke näljasurma suremast.

Jacques Paks suutis kõike muud kannatada, ainult mitte nälga.

„Peame minema koju,“ ütles ta teistele, „kui me ei taha hukkuda.“

Ja keegi ei vaielnud talle vastu.

„Mäss!“ mõirgas kapten, kui talle seda juttu teatati, ja andis käsu mässajaid laevaõiguse põhjal viia lähemale tühjale saarele.

Kuid keegi ei tahtnud seda rasket otsust täita. Nii jäi asi ripakile, kuni vihmaaeg möödus ja kevad saabus.

Nüüd tulid ka Babeuf, Atinas ja Barros ürglaanest tagasi ja igal mehel oli tasku kulda täis.

Kuna kapten kuninga poolt antud eesõiguste põhjal kõigilt poole kulda nõudis Jean Ribautile, ja kui mehed vastu panid, neid mõõgaga ähvardas, siis ründasid nad teda ja löid ta surnuks.

Veel samal ööl piirasid indiaanlased Charlesforti ümber. Enne rünnaku algust nõudsid nad selle valge mõrvari väljaandmist, kes hulga nende omakseid seljataगत maha lasknud ja neilt nende kuldajad röövitud.

Robert Clairon ja Jacques astusid värvast relvadeta välja ja pika läbirääkimise järele suutsid nad indiaanlasi rahustada

tingimusel, et nad asundusest lahkuvad ja Prantsusmaale tagasi lähevad.

Ükski asunik ei vaielnud vastu. Häda ja valatud veri oli nad kõik pehmeks teinud.

Võrratu agarusega ja uskumata visadusega õnnestus neil viletsatele tööriistadele vaatamata ehitada ruumikas, laega ehitatud paat, millele nad purjed kokku õmbletsid oma särkidest ja vaipadest.

Martin Atinas, kes meresõitu tundis, valiti kapteniks ja lubas laeva ilma kompassita juhtida Inglismaale. Kuna ühed laeva meisterdasid, püüdsid teised kalu, et tõesõidul oleks toidumoon. Indiaanlasedki töid jälle toiduaineid, kui nägid, et laev kasvas.

„Jumala püha ema saab meid juhtima!“ hüüdis Robert Clairon, kui nad laevale asusid, ja ükski hugenott ei vaielnud selle vastu.

Esimestel nädalatel läks kõik soovimööda. Atinas tüüris ikka päikese tõusu poole. Soodsad läänetuuled paisutasid purjesid. Jacques seisis jälle kõõgis. Rasvased suutäied jäid ikka harvemaks. Lõpuks oli järel ainult veel maisi ja suitsuliha.

Kolmanda kuu alul polnud veel maad näha. Peale selle tõusis torm, mis suure purje mastilt rebis ja minema viis. Ja kuna kõik riidedki juba olid kaltsutaolised, siis ei saadud ka enam uut purje kokku õmmelda. Nüüd kahanes toidumoon pööraselt.

Ja nii jõudis päev, mil Jacques oma katla viimast korda täitis. Veel kord sõi ta kõhu täis. Teised said üsna väikesed portsjonid. Lisette oli juba nii nõrk, et võis ainult veel vett juua.

Ja vesigi hakkas lõpma.

Teised, kes olid nälgima harjunud, ei kannatanud pooltki sellest piinast, mida kannatas kokk, kes siinamaani alati oli kõhu täis söönud.

„Üks peab enda ohverdama kõigi eest!“ mõtles Jacques Paks, puges õhtul kööki, pani ukse lukku, võttis sõe koldelt ja kirjutas valgekükütritud lauale kindla käega:

„Minu testament. Oma südame pärandan ma neiu Lisettele, oma aju Simon Pabeufile, sest et tema seda kõige enam vajab. Kõik muu jagagu teised. Jacques Paks.“

Siis istus ta koldele, avas noaga vere-soone ja suri naeratades.

Teisel hommikul tahtsid mehed oma vahel liisku tõmmata, kes nendest peab suurema, et teised pääseksid, ja kes liisuvõtja pidi surmama.

Esimene loos langes Robert Claironile ja teine Jacques Paksule. Nad läksid teda otsima. Leidsid ta kõõgist ja lugesid ta testamenti.

Kisa peale ruttas Robert Clairon nende juurde, kes viibinud kõik see aeg vahipostil, ja astus kaitseta laiba ette.

„Ärge puutuge teda!“ hüüdis ta.

„Ta kuulub meile!“ mõirgas Barros ja osutas testamendile, „Ta on surnud ja meil on nälg. Kas tead, et me kõik suureme!“

„Kannatage!“ ütles Clairon. „Meie viibime ranna lähedal.“

„Eest ära!“ mühatas Babeuf ja tõstis noa.

„Noh, tapa!“ mühatas Clairon, ja laotas käed laiali, nagu ristil olles. „Tapa minu aga tea, et sa tapad mehe, kes Issanda poolt on pühitsetud.“

„Sinu Issand on kõiges süüdi!“ kirjistas Atinas. „Vabasta meid oma Issandast, siis ei tarvitse meist enam keegi nälgida.“

„Tema suri sinugi eest!“ urises Barros ja osutas laibale ning loosidele.

Samal hetkel ilmus Lisette laele, viskas käed kõrgele ja kiljatas kõledasti. Siis minestas ta.

Kõik vaatasid merele ja nägid purjesid lähenevat.

„Issand on meie päästnud!“ ütles Clairon ja langes põlvili.

Teised aga kisendasid ja viipasid.

Tulija oli iiri kalur, kes tuli Uuelt Meremaalt kalakoormaga. Tema andis neile, mida nad vajasisid. Järgmisel päeval jõudsid nad maale.

Jacques Paks maeti pühitsetud mullasse, kuigi ta oli hugenott ja enesetapja.

Kuninganna Elisabeth laskis Londonis enesele kõik need päästetud esitella ja jagas neile kingitusi.

Lisette läks Bristolis mehele ühele kaupmehele.

Coligny aga langes üheksa aastat hiljem kui hirmsa Bartolomäuse vereöö esimene ja õilsaim ohver.

Mõttekujud.

Valev Uihopuu jutustus.

On iseloome, kes alatasa on armunud kellegisse või millegisse. Iseloome, kes on ihastunud mõnda mõttesse, ideesse, kujutlusse. Need on harilikult kirglikud loomud. Ikka nad kannavad südames mingi armastuse, igatsuse. Neil on elus vähe edu. Mingi saatuslikkus ripub nende kohal. Vähesed neist jõuavad vanadusse, enamused nad surevad varakult, kustudes saatusliku ja vägivaldse surma äkilises puhangus.

Tunnen, et kuulun sesse kategooriasse. Ning juba ripub midagi minugi kohal. Otseselt raskest aimduses võtan sule ja kirjutatan sellest.

Mu süda hakkab väsima. Mäletan, kuidas see oli varemalt teisiti! Õnnelik nägu, ilus kuju, hää, liigutus — kuidas pani see ihastuma, elama! Võib olla päästab elu (või surm?) mu ümberhindamistest. Kardan, et jääksin ikka valusasse tardumusse, milles praegu viibin, kui või kogu mu varasem ihade maailm tõuseks uuesti mu ette, samas anduvuses ja saadavuses.

Kui suudaksin külmast ja võõrast maailmast rebida Sinu, pühkida kortsud Su palgeilt, anda Sulle kõik, mis Sul oli Su nooruses, tütarlapsena — kardan, ka see ei ärataks minus muud, peale mälestuste. Ometi olid mu esimene armastus! Mäletan üht sügisest õhtupoolikut Sinuga. Kõndisime välja linnast. Ühel sarapuuvõsaga mäenõlval lebasime. All kahvatus sügispäikeses nurmedel pandi vilju rõukudesse. Sul oli seljas pruun palit, olid mustalokiline, taskus kandsid üht ingliskeelset raamatut. Olid mulle nii hää, nii hää. Kuid see kõik ei takistanud Sind hiljem olemast nii saatanlikult halb.

Pärast seda kujutlesin end armastavat viiulit. Kujutiesin hämarat saali, sadasid lavale suunatud pilke ja end viuliga helides unelmas. Harjutasin kuni sõrmed kangusid. Lavalt ei näinud ma hämarat saali iialgi. Helid jäid helideks, nad ei teinud imet. Hiljem, kui olin raskustes, mütisin viiuligi, nagu ju nii sageli armastust müüakse.

Siis ma luuletasin. Mul oli südames tuld ja hinges suuri tundmusi. Ma hõõgusin ja põlesin. Veel praegugi on mu kohvris pakk nüüd juba koltunud lehti, sinise paelaga kokkukõidetud. Kuid mitte tunnete sügavuses, mitte armastuse suuruses, mitte tahte tugevuses ei ole tõeline luuletaja. See

on vormis, väljenduses. On sügavamini tuntud, on palavamini igatsetud, kui seda on teinud luulekunsti suurused. Kuid tahe, tunne, igatsus on edasiandmatu, on kaduv, kui teda ei seo ega ahelda vorm ja väljend.

Hiljem andusin maalimisele. Nähes tüki ilusat loodust, mändide grupi, maalilise vana talu, piiritlesin neid mõttes raami. Mõne aastase tegutsemise tulemuseks olid ühele teatrile maalitud kulistid ja ühele ärile reklaamsildid.

Elu käis nii ühest jaamast teise. Ma armastasin mõttekujusid, unelesin nendega, olin vahel joobumiseni õnnelik, kuid kui ärkasin, jäi käte vahele vaid tühjus . . .

Kord tuleb kainestumine või lõpp. Ja ma aiman neid mõlemaid. Olen väsinud. Mulle on küllalt unistuste kuumadest kallistustest. Kuid ümber orientreeruda ma ometi enam ei suuda. Minu tõeline mina on lakanud olemast, minu oma tahe on surnud, nüüd juhib minu järeljäänud olemust Saatus. Imelise ja veendumuseni kindla arvamise sellest andis mulle kahe isiku tutvus ja nende surm. Enesest rääkides inimene valetab kõige rohkem, sageli ebateadlikult. Sellepärast vaikin enesest ja räägin edasi nendest kahest mõttekujude - mehest, keda tundsin.

Tutvusin nendega ühel hilissuvisel ööl. Oli soe ja tuuletu. Mereäärne park oli kubinal täis jalutajaid, pinkidel tukkus inimesi, põlevad paberossi otsad hiilgasid pimedus.s. Pargi lõpul olev restoraan säras tuledes. Astusin sisse, et juua klaas õlut ja kuulata muusikat. Ruumid olid inimesi täis, õhk oli kuum ja tiine, laudade vahel, paberossi suitsu pilvedes, liikusid higinälgid kelnerid. Kõik sumises kõnelusist, naerust, klaaside tirinast. Teises ruumis keerlesid tantsivad paarid, oigas saksofon, kriskasid viiulid, raiusid takti klaver ja trumm. Siis vaikusid muud pillid, nuttis üks viiul ja klaver klirises väsinud pianos, orkestrant hakkas laulma saksa keelset refrääni kabareelikult tuhmunud häälel.

Vaatasin ringi, ei leidunud tühja lauda. Ühe laua ääres, varjulise samba kõrval, istus kaks tagasihoidlikus riietuses meest. Teine neist kummardus minu poole ja sõnas andestust paluva naeratusega:

„Olge head, siia mahute veel istuma,

kui teil selle vastu midagi pole . . . " ja ta tegi mulle lauakese juurde ruumi.

Tänasin ja võtsin pakkumise vastu.

Mu kaaslased olid mõlemad üle keskea. See, kes mind esimesena kõnetas, oli tõmmu, karedate näojoontega, ainult silmad olid lemed ja naeratavad nagu lapsel. Ta juuksed olid hõredad ja juba tublisti hallid. Käsi hoidis ta laua ääre alla peidetuna ja kui ta võttis vastu mu pakutud paberossi, nägin, et need olid armilised ja tugevast füüsilisest tööst rikutud. Teine mees samuti oli väheldase kasvuga, blond, ja mulle tundus, nukra ja tagasihoidliku hingelaadiga.

Kõnelesime tavalistest päevasündmustest. Mu kaaslased osutasid haritud ja teadmus- tega vestlejaiks. Mul oli hubane nende seltsis. Tellisime mõned pudelid õlut ja suitetasime. Aegamööda jutt pöördus filosoofilistele teemidele. Vaieldi küsimuse üle, kas inimese õnneks ja heaoluks on tingimata vajalik suur varanduslik jõukus.

"Inimene võib vähesegagi leppides olla õnnelik," ütles blond, pehme, nagu sordiini alt tuleva häälega. "Toon näiteks enese. Ma pole rikas. Kuigi ma pole päris vaene. Ometi ma ei igatse enam muud. Mul on mu „Esko“, kõneleja nagu oli kirjastunud, ta naeratas minu poole, „Esko“ — see on hobune. Mul on hipodroomil tall. „Esko“ on võidusõidu traavel. Ta ei ole mulle suuri võite toonud. Mul on raskus ta ülalpidamisega. Ometi ei vahetaks ma teda mingi varandusega. Kuidas ta hirnatab mulle, kui ma tulen, suhkrutükid tema jaoks taskus! Enne võistlust ma olen ta pärast ärevil, ma palun jokey'd, et see oleks kannustega tagasihoidlik. Ma ise viin ta starti, ma lõnelen ja sosistan talle ja jälgin ta jooksu südame värinal. Kui õnnelik ma olin, kui ta kord tõi esikohal . . . " kõneleja hääle paisus vabamaks ja rõõmsamaks, ta silmad libisesid üle minu, võõrad ja imelikud, nagu näeks nad teisi maailmu.

Mind tegi see kõne rahutuks, ta tundus mulle nagu tuttav, see toon, see süvenemine, see kirglikkus sõnus ja ilmes, see . . . see oli, nagu räägiks poisikene sõbrale muinasjuttu oma tinasõdurist ja mängukarust . . .

Kasvava rahutusega sulgesin silmad ja kuulasin edasi. Mees kõneles pikalt ja põhjalikult rõõmudest ja muredest hobusega, selle iseloomust, jooksustilist, jalgadest, haigustest, toidust, kõigist üksikasjust sellise andumuse ja kirglikkusega, et see tun-

dus ebaloomulik ja võõrastav, kuid siiski paeluv.

Piilusid ta kaaslaste poole, kartsin selle ilmes leida midagi pilkavat, väljaneervat, kuid see istus vaikselt enda ette lauale vahetides, sama unelev pehmus silmis.

Kõneleja lõpetas äkki. Ta hääle langes; nagu andestust paludes vaatas ta mulle otsa. Tõmbas veel mõne seletava lausega jooni õnnetunde ja omanduse vahel, olgu viimane kui väike tahes, ja vaikis. Mulle tundus ta kuidagi kokkuvajunud ja armetuna.

"Inimene ei vaja muud kui armastust, kas või pisut ainult, ükskõik kelle või mille vastu, et ta elu oleks õnnelik ja häa . . .", tähendas teine kaaslane. "Minagi ei ole päris rikas, kuigi mul on oma väike varandus. Kuid seda, mis mul on, ma armastan. Olen merimees, mul on väike valge mootorlaev . . ."

Kordus endine lugu. Mees kõneles pikalt ja eksimatult oma laevast, igast tähtsamast osast, poldist, kruvist . . . Sama kirglik kõneviis, sama heldinud ilme, sama üksikasjusse uppuv mõttekäik . . .

Korruga nägin ma mõlemaid mehi läbi — nad olid mulle hingesugulased. Mulle olid tuttavad nende mustrikselised mõttekan- gad.

Kui hallijuukseline lõpetas, vaatasid nad mulle põnevalt ja ootavalt otsa. Viimati kõneleja peitis jälle oma rikkunud künnte ja nahaga käed, mis elavas kõnehoos oli märkamatuks asetanud lauale säravasse elektrivalgusse.

Nad olid mulle end paljastanud, kuigi olin ise veel neile võõras.

Kõnelesin neile enesest. Võibolla mu silmad avaldasid neile sama sisemist maailma, võibolla mu hääle paendus ja elas sisemiste mõttekujude jälilotsekuvi äsja neilgi... Ma rääkisin neile kunstist, selle puhtusest ja õnnestavast mõjust, näitleja sisemisest kaaselamisest, enese sulamisest esitatavasse kujusse . . . Võibolla nimetasin end kuulsaks, võibolla rääkisin osadest, mida ma iial ei olnud mänginud?! Vististi . . . Nad kuulasid mind särasilmi kui lapsed, ja surusid mu käsi mu lõpetades.

Meil polnud üksteise ees enam piinlik, kui meil kõigil polnud enam raha ja ei olnud nii võimalik enam midagi tellida ning pidime kelneri nõudmisel loovutama laua teistele.

Väljas kumas tähine taevas linna kohal. Pargi puud sahisid ja taamal ohkas meri, laskudes rannakividele.

Jätsime jumalaga, lubades kõik nädala pärast kohata samal kohal.

Ometi nägin neid mõlemaid veel enne nädala möödumist.

Hulkusin kaubasadamas. Kai ääres seisis tõrvatud purjekaid, roostelaigulisi aurikukeresid ja vähemaid paate. Niiske merehõnguga ühines sadama ja laevade mõrkjas hais. Ühelt pisikeselt määrduvad laevakeselt, mille ninal seisis pleekinud tähtedega „Voog“, lossiti röpaseid — ilmselt kartuli — kotte. Neid seisis juba terve virn kail. Neli, viis nāruseis riideis meest töötas dekil. Kaptenimütsis ja vasknõõpidega kuues paks mees küürutas ühe luugi kohal ja karjus midagi laeva sisemusse. Samast luugist ilmus määrduvad ja õlises tuukriides mehe ülekeha. Kapteni riides mees lausus kriiskaval häälel ja pooleldi karjudes:

„Masinist, kui olete valmis, tulge lossijatele appi!“

Pöördusin kiiresti edasiminekuks, kail olevate puuvirnade varju. Mingi sisemine diskreetsus sundis mind end varjama tunkiriides mehe pilkude eest, sest olin temas tundnud õise tuttava restoraanist. . . . Kuulsin veel kuidas tuttav häälel vastas:

„Jah, kapten, paagid on juba täis.“

Teise tuttavaga kohtasin samal päeval südalinnas. Ei märganud teda enne, kui ta mind kübarat kergitades teretas. Ta vaatas mulle südamesse tungiva nukrusega otsa ja naeratas. Selles naeratuses oli andekspalve, alandus, kibedas ja mõõtmatu kurbus. Ta oli käremees eesliga! Hallis töömehe kuues kükitas ta väikeses vankrikes mingi aiavilja koorma otsas, ja juhtis koorma ette rakendatud kõhna eeslit. Munakivisel tänaval rappus koorem väikese looma järjekindlast sikutusest.

Võidusõidu talli omanik ja laevur. . . .

Need olid ainult mõttekujud, unistuslikud mõlgutused. Tõelikkus aga oli eeslaajaja ja masinist.

Ma polnud juhtunust väga üllatunud. Võin peaaegu öelda, et ma tundsin ja teadsin midagi sellist juba tol tutvumise ajal. Olin ainult ääretu kurb. Langesin halli resignatsiooni, mida vahepealsed juhtumised aina on süvendanud.

Vaesed mehed! See oli elu. . . . Ma ei saanud neid süüdistada millegis, ei ka vales. Nood jutud nende elust tol tutvumise ajal olid kurb, olematu tõelikkus. Kõik, mida nad oma õnnelikuks eluks väjasid või arvasid vajavat ja mida neil polnud, selle nad mõtlesid enesele, nagu seda teevad tuhanded teisedki, kellele elu on

olnud vaid loobumiste rida. Nad mõtleavad endile seda, mida neil pole, eelduses, et kõik inimesed peaksid olema tühtlased elu palge ees. Kuid selles seisab nende tragika, luuletatud õnne on ainult silmapilguks, on ainult uneks, mis ärgates kaob tõelikkusse kui viirastus.

Kõik mäletavad veel hiljutist ajalehtede kaudu üldiselt teatavaks saanud plahvatusõnnetust sadamas. Selgitamatu, masinas tekkinud plahvatus tõttu lendas õhku rannasõidu laev „Voog“. Ajalehed töid jubedaid kirjeldusi ja pilte õnnetuskohalt. Laeval viibinud meeskonnaliikmete laibad ja kehaosad olid nii põlenud, et polnud võimalik kindlaks teha nende kuuluvust.

Samal päeval juhtus veel teinegi õnnetus. Keegi vaene eesliomanik, aiavilja laialivedaja, oli jäänud südalinnas, turuligiduses, auto alla. Ta oli vastutulevale voorimehele teed andes oma eesli käänunud otse mööduva auto ette. Meest tabas silmapilkne surm. Raskesti purustatud eesli päästis vaevast halastava politseiniku revolvrakuul.

Kujutlen nende mõlemate õnnetuste tekkinist. Esimene: Töötav mees, mõtete kett libisemas kaugemale äripäevast, olevikust. Unistuste aasad, heaolu, õnn. . . . Eksitus liigutuses, säde kütteõlis. Plahvatus, silmapilkne surm, õnnelik naeratus silmis ja südames. Teine: Hall töömees vankril, samad tänavad, majad, mööduvad autod, hobused, sama vankri aeglane venimine. Mõttekäik läheb teisi teid, silmis on teised pildid, südame lähemad, armsamad, kirglikust igatsustest sadestunud unistuskristallid. Võlts, mehaaniline liigutus tõelikkuses, lõpp. See võis üksikasjades ehk olla ka teisiti, kuid olen kindel — surma momendil nende hinged viibisidki juba äripäevast ära mõttekujude õnneaias. . . .

Kuid kes nad olid? Mis nad olid oma elus näinud, kannatanud, läbi elanud? Olid nad näinud paremaid päevi, oli neil mingit haridust? Mis sidus neid, tundsid nad teineteist juba varem, või oli see ainult mingi vaist, mis neid kunagi oli juhuslikult toonud kokku, nagu see mindki juhuslikult kolmandana nende hulka liitis? Ma ei tea. Tean vaid, et nad olid mõttekujude mehed, kes ei sobi eluga, kes kannavad kannatuste ja surmapitserit südames, ja on vaid juhus, et nende lõpp ei saanud juba aastaid, kuu, nädala või päevagi varem. . . .

Olen nende kaaslane. Ma näen nüüd elu nii ilusasti läbi. Võib mõelda, et ma võiksin veel paraneda ja saada uueks inimeseks. Kuid on hilja. Olen väsinud. Mul ei ole

Dr. med. Juhani Vilms, poliitikategelane.

Eduard Talvik, tõõstur ja majaoman. Tallinnas.

Friedrich Trakmann, majaoman. ja linnavolinik Tall.

Prof. M. J. Eisen, kirjanik ja rahvaluule koguja.

Jakob Feldmann, metsaametnik.

Prof. A. Lemba, helilooja ja klaverikunstnik.

Eesti avalikkude tegelaste kalender.

16. september:

- 1901 Eduard Mihkel Ahas, õpetaja ja maalikunstnik.
1893 Oskar Kask, õpetaja Avinurmes.
1886 Alma Ostra-Oinas, poliitika- ja hoolekandetegelane.

17. september:

- 1871 Johan Aavik, tulundustegelane Tartus.
1899 Mihkel Jürna, kirjanik.
1862 Kaarel Kook, põllumees Alatskivil.
1860 Mihkel Märna, poliitikategelane ja ajakirjanik.
1885 Anton Lembit Soans, insener-arhitekt Tallinnas.
1898 Agnes Taar, kirjanik.

18. september:

- 1885 Rudolf Bernakoff, arst Tartus.
1889 Voldemar Kangro-Pool, maalikunstnik.
1886 August Kõiv, koolitegelane Valgas.
1868 August Friedrich Nuth, riigiametnik Tallinnas.

- 1882 Karl Robert Ois, ooperilaulja.
1890 Heinrich Eduard Pill, õpetaja Tsoorus.

19. september:

- 1894 Aleksander Arder, ooperilaulja.
1887 Marie Pauline Klein, masseerija Tartus.
1890 Mihkel Neps, omavalitsustegelane Kuresaares.

20. september:

- 1890 Eleonore (Ellinor) Hünerson, õpetaja Tartus.
1891 Hermann Georg August Jürgenson, arst Tartus.
1895 Aleksander Richard Krims, maalikunstnik.
1903 Gustáv Laja, karskusinstruktor Tartus.
1889 Aleksander Kuum, metodisti õpetaja Kavastu-Koosal.
1891 Aleksander Muska, õpetaja Saadjärves.
1878 Markus Univer, koolitegelane Haapsalus.

21. september:

- 1891 August Alter, põllumees Keilas.
1873 Mihkel Kalmet, meremees Orajõel.
1899 Aleksander Kuum, metodisti õpetaja Tartus.
1891 Jaan Mitt, õpetaja Paides.
1882 Salme Rosalie Leonfine Paldrock, seltskonnategelane Tartus.

22. september:

- 1890 Aleksander Tuvikene, õpetaja Kasariitsas.
1893 Juhani Vilms, arst Tallinnas.

23. september:

- 1896 Karl (Karp) Aben, õpetaja Beja vallas (Lätis).

- 1893 August Ehrlich, agronoom ja poliitikategelane.

- 1883 Walter Freymann, mõtteeadlane Tartus.

- 1855 Hans Kamar, põllumees Oisus.

- 1871 Tõnu Viedemann, käsitöölaine ja sporditegelane Tallinnas.

- 1883 Martin August Vilberg, arst Tartus.

24. september:

- 1871 Jakob Feldmann, metsaametnik Haapsalus.
1864 Ado Heide, ametnik Haapsalus.
1885 Artur Lemba, helilooja.
1861 Gustav Moor, põllumees Alatskivil.
1872 Jaan Teemant, advokaat ja riigitegelane.

25. september:

- 1894 Voldemar Meitus, teatritegelane Tartus.
1890 Paul Pedisson, õpetaja Kadriinas.
1892 August Toomingas (Kusta Toom), tööline ja kirjanik.
1885 Willem Soplepman, vallasekretär Järva-maal.

26. september:

- 1880 Eduard Friedrich Talvik, grafiikatõõstur Tallinnas.
1864 Friedrich Trakman, omavalitsustegelane.

27. september:

- 1862 Hans Ainson, põllumees Tarvastus.
1880 Reinhold Mark, kaubandusteadlane Tartus.
1891 Jaan Mõõtus, omavalitsustegelane Kuigatsis.
1867 Johann Põder, ametnik Kihelkonnas.
1878 Jaak Sillaots, käsitöölaine Tartus.

28. september:

- 1883 Julius Antje, trükistöölaine Tallinnas.
1857 Matthias Johann Eisen, isikl. professor rahvaluule alal.
1894 Oskar Luiga, Vadauussõja tegelane, metsaõõlem Rakveres.
1892 Evald Pajos, maamõõtja Tallinnas.

29. september:

- 1866 Nikolai Erna, raamatukaupmees Rakveres.
1878 Jaan Kotkas, kaupmees Tallinnas.
1888 Oskar Kurviits, major Tallinnas.
1870 Peet Leibur, tõõstur ja põllumees Laiksaares.

- 1892 Martin Ludri, põllumees Abjas.

- 1888 Eduard Ferdinand Pihlak, arst Tallinnas.

30. september:

- 1902 Eduard Derrik, käsitöölaine New-Yorgis.
1872 Villem Hendrich Kesker, tõõstur Tallinnas.
1877 Julius Kostabi, kaupmees Sõmerpalus.
1886 Aleksander Pulk, kaitsevõõelane Narvas.
1868 Tõnis Raudsepp, õpetaja Puiatus.

Aleks. Muska,
kooli juhataja
Saadjärves.

Gustav Moor,
põllumees
Alatskivil.

Oskar Kask,
koolijuhataja
Avinurmel.

Voldemar Meffus,
teatritegelane ja
ajakirjan. Tartus.

Tõnu Viedemann,
käsitööl. ja spor-
diitegel. Tallinnas.

Hans Kamar,
põllumees Oisus.

enam usku ega tahet. Nüüd jubib mind vaid Saatus. Unistadagi ei tahaks enam, „suur näitlejagi“ ei suudaks enam olla, nagu mõni päev tagasi! Olen vaid palagani kunstnik, kes paari vähema ja suurema ahvi, klouni ja zonglõri seltsis reisib maad mööda ringi, laatade ajal loeb ja laulab kupleesid purjus maainimestele.

Kuulen, kuidas Jack, me tagedam ja tõrk-sam ahv, kõrvalruumis kriiskab ja puuri trellide kallal lõhub. Ta on rahutu pikemast tegevusest.

Kuid võib olla vabanen sellest kõigest pea. Tuleb ehk minugi lõpp — võib olla juba homme ehk ülehomm.

Kirjutaja aimdused täitusid varem, kui ta suutis arvata. Ülaltoodu viimseil ridadel

polnud veel kuivanud tint, kui ta leiti ahvi-puurist kägistatult. Nähtavasti oli ta läinud rahustama millegipärast märatsema hakanud ahvi, kes aga hullununa vajutas küü-ned mehe kõrri.

Viibisin ta laiba lahkamise juures. Ta nägu oli sinine ja moonduinud, kõris kün-dest tekitatud haavad. Anatoomikumi vels-keri vilunud käsi avas järjest kolba, rinna-koopa, kõhu. Mõlemad kopsuväljad olid üle-külvatud sekundaarsete armistunud tuber-culumitega. Südames tegi lahkamist juha-tav arst kindlaks salajase vaheseina laiene-mise, mis hiljemalt kuue kuu jooksul oleks põhjustanud surma.

Laip maeti linnahaigla kalmistule.

Ülaltoodud kirjutuse sain tuttavalt juurd-lustoimetavalt politseinikult.

Tasu.

Jakob Liiv.

*Üks palav suudlus Sinult laulikule,
üks vaade sügav, siiski õrn ja hell,
see oli lahkumise heffel õhtusel
nii ootamatult enne tundmatule.*

*Kas oli ainult austuseks see mulle,
või oli sillaks kabel südamel,
kust kaudu hinged käivad võõrusel?
Sonefi tänuks pühendan ma Sulle.*

*Vist säärast jubust leidub elus vähe,
kus sõnafumalt räägib hingesund
ja mingisugust palvet pole vaja.*

*Ei see mu meelest iial vist ei lähe.
See oli nagu pühitsefud fund
ia kaugel mineviku vaikne kaja.*

Aleks. Arder,
ooperilaulja lau-
luõp. konservat.

Aleks. Kuum,
metodisiti kiriku-
õp. Tartus.

A. Ostra-Oinas,
poliitika tegelane
Tall. linnarõun.

Salme Paldrock,
seisikonnategel.
Tartus.

Karl Ois,
ooperilaulja
„Estonia“ teatris.

Agnes Taar,
kirjanik.

Eagle Head.

Ameerika jutt.

Eagle Head oli indiaanlanna Maricopa suguharust. Mitte üks targemaid. Suur jahiking oli vististi ta teised omadused lämmatanud. Aga vibud ja nooled, mida ta osavamini kui ükski teine ta sugukonnas oskas nikerdada, tõid talle dollareid. Vastandina andis ta tihti whisky või tubaka eest käest toredad vaibad ja korvid, mis valmistasid ta squav (naine) ja väike papoose (tütar).

Eagle Headi silmad nägid kaugele ja ta käsi oli kindel ning ei lasknud iial määrgist mööda. Kuid oli aegu, mil ta oli laisk. Naine tegi kõik tööd ära, kuna Eagle Head tundide kaupa nõjatus, piip suus, liikumatult puu najal, pilk suunatud kaugele. Tööd peale jahipidamise ta ei tunnud. Suur Väim oli oma juurdlemata tarkuses naised ja kahvanäod loonud töö tarvis. Punanaha oli ta jätnud loomingupeaval tähelepanemata. See mõttekäik oli filosoofiline ja sobiv ja Eagle Head elas selle järele. Tihti ei tulnud ta päevade kaupa koju. Käis jahil, kuna ta naine ja tütar punusid korve. Perekonnameel paistis tal olevat tuim, kui tal seda üldse oli olnud. Kui ta jahilt tulles tilgutatas õli naise ja tütre hõõrdunud valutavatele kätele, siis ei sündinud see paranduse mõttega, vaid see sündis selleks, et naised tööd saaksid jätkata. Vapra Maricopa suguharu leksikonis puudus mõistete „squav“ (naine) kindel seletus.

Eagle Head toetas puu najal ja suitsetas. Väidetakse, ja vististi mitte ülekohtuselt, et indiaanlased on õppinud suitsetamise kahvanägudelt, kuna ameeriklased tõendavad, et nad selle indiaanlastelt õppinud. Aga viinajoomise on indiaanlased ometi kahvanägudelt õppinud ja Eagle Headki ei põlanud mõnikord tulivett. Kuigi ta oli indiaanlane ja pealegi mitte just targemaid, ometi on talle Rocky Mesale, kust vaade ulatub Lõuna-Arizonas vihasele Hassajampa jõe, üles seatud suur, valge rist, mille kuldtähed kuulutavad: „Eagle Headile tänuks ja mälestuseks.“

Ja see on tulnud nõnda.

Hassajampa jõgi, mis juba tihti oruasundused üle ujutanud ja metsikult kõik kaasa viinud, oli sõiduks kõlbmata. Kuid insener Paxtoni juhatusel oli asutatud selts, kes laskis jõe ehitada tammid ja lüüsid, et jõe võimu taltsutada ja teda teha laevadele sõi-

detavaks. Töö oli juba peagu lõpule jõudmas, kui saabus hirmus orkaan pikuti Hassajampa orge. Vilistades surus ta enda lõhestatud kaljuseinte vahelt läbi, õhku täites hirmsate keerutustega. Tammide ja lüüside poolt vangistatud vetes tekkisid vesipüksid ja trehtrid, mis kohe jälle täis jooksid ja kohutava jõuga kõik, mis nende teel ees, enestega kaasa kiskusid. Kogu jõesäng oli keemas ja kihamas ja mingi asi ei jaksanud seal püsima jääda. Määratud tammid ja lüüsid, mis inimeste käed loonud, murdusid kui mänguasjad vete hulga hiigeljõu survele ja mõirgavas tuulekeerises, mille kohutav kaja mägedest tagasi kajas. Huilgades tormas jõgi orgudesse kahele pool Rocky Mesat, kõik ära hävitades.

Eagle Head oli viibinud kogu päeva valgete asunduses Lamblys, kus ta müüs matte, vibusid ja noole. Whiskytki ei olnud ta põlanud, kui üks ta valge sõber talle seda pakkus. Kuid petmatu instinkt ajas teda asundusest enne õhtut lahkuma. Salakaval vaikus haudus maa kohal ja Eagle Head tundis looduselapse peente meeltega, et see vaikus oli ennustus pahale ilmale, mida ta meelsamini soovis vabas looduses kui valgete juures ära oodata.

Vaevalt oli ta oma väledal hobusel lõuna pool linna jõe kitsast kohast üle jõudnud, kui maru algas. Hädaohtu aimates tormas hobune ruttu edasi. Ühelt künkalt vaatas Eagle Head veel kord rahulikult Hassajampale tagasi. Pilge näol, nägi ta tamme purunevat, mis jõge tahtsid ohjendada. Aastate pikkune töö häabus mõne hetkega.

Eagle Head tundis seda jõge. Sadanded korrad oli ta sellel oma kanuuga sõitnud. Temale oli jõgi sõidetav. Nüüd nägi ta vett enesele järele ruttavat. Ainult kiirus võis ta päästa. Ta kihutas minema. Edasi! Sest ainult paar kilomeetrit lahutasid teda veel Rocky Mesast, päästvast mäest.

Seal — äkki kargas hobune kõrvale, ajas enda püsti. Teel lamas, pooleldi põlvili, üks valge neiu. See tõstis paludes käed, haaras hobusest kinni ja vannutas teda, etta tema kaasa võtaks. Lähemale ja lähemale tormasid veed. Liikumata istus indiaanlane oma hobusel. Milliseid mõtteid mõtles ta? Hobune kaht ei kannud, seda ta teadis. Kaks ei võinud pääseda. Üks — küll. Eagle Head vaatas taha. Siis hüppas ta sadulalt, tõstis

valge neiu sadulasse, pistis talle ratsutid kätte, andis hobusele piitsa ja see kihutas neiuiga minema.

Pikkamisi möödus hirmus öö. Kui torm vaikis ja vesi tagasi oli jooksnud, leiti Eagle Head. Võimalik, et ta oli lootnud veel päästvele mäele jõuda, kuid tige Has-

sajampa oli ta ära neelanud. Tema vaim oli ta isade jahiväljadele tagasi läinud. Rütü-tellikult oli ta oma elu jätnud ühe valge neiu eest, kes oli insener Paxtoni tütar, ja neiu isa oli talle mäele üles seadnud suure, valge risti:

„Eagle Headile tänuks ja mälestuseks.“

Üksinduses.

Daani kirjanik **Lothar Knud Fredrik.**

Suurena, musta hiiglasena, seisis talunik otse päikese vastas. Ta seisis kingul ja vaatas loojuvale päikesele. Liikumatult, käevarred ripnemas ja nägu kõrgel, seisis ta nõnda, kaua.

Mehi all oja kaldal pilliroos läbistas külmavärin, raputas nende kõhna keha vangiriietes. Öö varem olid nad põgenenud. Nälg tuhnis nende kõhus, meeleheide nende ajus — andes nii pinda hirmsale teole.

Nüüd vajus taluniku pea longu ja ta tõstis jalad maast vaevaga, raskesti; näis, nagu oleks neid kinni pidanud juured. Ta pööras ja sammus kingult alla. Tema maja seisis lõunapool kingujalal.

Mehed pilliroos nägid teda astuvat majja.

Koer haugatas kaugel sumbutatult, ometi ähvardavalt oma valvelolekus.

„On aeg,“ ütles vanem mees ja ronis pilliroost välja. Teine järgnes talle. Nad hiilisid maja juurde ja vaatasid aknaeesriide vahelt tuppä: tuli põles keset tuba laual, talunik istus tagapool seinääres voodiveerel, vaikselt ja liikumatult, nagu kogu aeg oli ta ennist seisnud väljas kingul. Koer lamas ta jalgade ees, vanadusest nõrk hall koer.

„Haige,“ sosistas noorem.

Teine aga raputas pead.

„Peame omistama teised riided.“

Kaugel kajas jälle koera haukumine. „Tema või meie!“ Kõva käsi vajutas ukse-lingi ettevaatlikult maha. Uks avaneks kergeti kiunudes.

Vana hall koer tõstis pea, ta kõrvad tõusid kikki. Aga talunik ei tõstnud silmi.

Tasakesi kobisid vangid tuppä. Vana koer urises hoiatades ja vaatas neile vastu. Talunik aga istus longuspäi nagu ennegi.

„Nälg!“ palus noorem tasa.

Talunik ei liigutanud ikka veel ja mehed vaatasid toas ringi. Laual puudus toit, ainult tühi nõu seisis seal. Ei tea, millal talunik ise oli viimase suutäie söönud.

Vanem mees lähenes kikivarbail ja tõstis mõtleja taga käed. Koer ei liigutanud. „Piip!“ kajas äkki linnupuurist tasane heli, hääl unest.

Kõva haare võttis kinni tõstetud käest. Noorema silmad andsid käsu, millele polnud vastupanu. Pahaselt, aga tasa astus teine tagasi. Ettevaatlikult väljusid mehed jälle toast.

„Neetud,“ ütles vanem ja astus kööki.

„Laululind,“ ütles noorem ja ta suu ümber oli naeratus. „Minu emal on ka selline linnuke.“

Teine noogutas ainult. Pahandus peitus temas — saladuslik rahulolu.

Nad leidsid midagi nalja vaigistamiseks. Naeratasid pekki ja leiba süttes. Ja mõistsid üksteist ja teadsid, miks nad naeratasid. Et tegu oli jäänud tegemata, et õieti midagi polnud sündinud.

Kapist leidsid nad riided, niietusid timber.

Hiilides välja, nagises põrand. Jälle urises koer. Talunik istus nagu ta istunud, kuid tõstis pea. Noorem tõstis paludes käe. Teine seisis hüppevalmilt ja kahetses, et tal puudus kirves. Talunik aga ütles:

„Täna hommikul ta suri . . .“

Muud midagi. Tema oli täidetud vaid sellest elamusest. Siis pööras ta jälle pilgu ja vaatas oma surnud naise vaikselt vaha-karva näole.

Kui hommikul tulid politseinikud koer-tega ütles talunik, et ta vange ei ole näinud. Võimalik, et ta ei valetanudki.

Aus mees.

Ameerika-Saksa kirjanik **B. Pickel.**

„Ei —“ ütles Lilian oma usaldusalusele, sekretär Cleverile, „ma ootan.“

Selle devoottark peapööre nõudis seletust, sellepärast jatkas Lilian:

„Võimalik, et olen ülekohtune. Isa miljardid on muu teinud skeptiliseks. Minu arust on kõik noored gentlemenid silmakirjalikud väljapressijad, kes minuga tahavad abielluda, sest et ma olen naine ja ähvarduskirjad ei oleks sobivad. Tahan abielluda vaid ausa mehega, vaatamata sellele, kes ta on . . .!“

Noh, Cleveril olid laiad volitused igas suhtes. New-Yorgi päevalehed töid järgmisel hommikul kuulutuse:

„Vajatakse läbi-läbi ausat meest. Lähemaid teateid annab Haveni sekretariaat Wall Street 578.“

Mitusada seiklushimulist esitlesid endid läbi-läbi ausate meestena; Clever ootas vaikides äriteenijate kõrval, kes igale tulijale kätte jagasid mingisuguse formulaari.

„Miss Lilian Haven tahab abielluda. Tema meheks peab saama aus mees. Seletage sellel formulaaril, kuidas te tahate tõendada, et olete läbi-läbi aus mees.“

Suur hulk kirus metsikult ja viskas formulaari nurka, sest nad kõik olid oodanud mõnda kohta, mis vajab usaldustväärivat meest. Keegi kaval pugese uksest välja, formulaar taskus, istus taksiautosse ja sõitis börsile. Paberi hind tõusis mõne minutiga 100.000 dollarile — ja noor ärimees lahkus õnnelikult naeratades. Kakssada meest täitsid formulaari Haveni büroos ja imesid sullepead.

Korralikult kõik läbi vaadates esitas Clever formulaarid miss Havenile. Nii-sugust skandaali ei olnud vana hallipeaga Clever veel näinud.

„Clever,“ kisendas miss Haven, „mister Clever! kas olete hullunud? Kes jääb auksaks, kui talle pakute miljardi kaasavaraks? Olete narr . . .“

Siis kahetses neiu oma ägedust, võttis Cleverit käest kinni, raputas kurvalt pead ja ütles ainult:

„Ei, ei, nii see ju ei lähe — nii mitte!“
Ja seega oli asi korras. —

Dr. Thompson, kes iga haiguse vastu praktilise elukogemusega võitles, viis ta õigele ideele. Preili Haven sõitis rohulagenidikule. Kahe küti seltsis ratsutas ta seal ja

armastas indiaanlaste külade lähedal oma luksustelgi üles lüüa ja indiaanlaste lastele kingitusi jagada. Päike põletas, hobused väsisid päev päeva järele ikka enam; nagu läbitungimata pilv lasus kuumus ääretu rohulagenidiku kohal.

Mehed ratsutasid tema kõrval vastu tahtmist edasi, keegi ei sõandanud teda manitseda tagasipöörmisele. Miss näis olevat nõus iga hullusega. Ühe jõe taga kasvas kõrge mets. Jõekaldal olid laagris poisid, kes hobustekarja viisid ida poole. Seal leidus igasuguseid hobuseid, toredaid hobuseid.

Oli seal kaks musta hobust. Jõugu juht naeris missisele näkku:

„Oo, teil on hea maitse, miss! Aga need hobused ei ole müüa. Senor Iquitos neid ära ei anna!“

Senor Iquitos, mehe peremees, ootas parajasti neid hobuseid oma kauges farmis.

Lilianil olid nõudlikud silmad ja ta ütles viivitades poisile avameelselt näkku vaadates:

„Kui kuulete minu pakkumist — miljon ei oleks mul tema eest palju maksta. Ja tagajärgede eest ma vastutan. Teie võtan ma oma teenistusse ja maksan teile kahekordse palga. Olen ju Lilian Haven . . .“

Mees kummardas ja pööras; ta kannuksed kõrisesid ja talahkus. Peagu ilusasti, mõtles Lilian. Ta saatis hiljem ühe küti poiste laagrisse, mis tema telgist oli vaid 500 meetrit kaugel ja kus valitses naer ning laul. Mees tuli tagasi, suutis vaevalt rääkida . . . Neiu julgustas teda.

„Miss Haven olgu miss Haven. Aga temal ei olla õigust meest ta kohusetäitmise juures solvata . . .“

„Solvata?“

„Teie tahtvat talle altkäemaksu anda,“ ütles see gentleman.

Miss Lilian läks laagrisse, silmitsetuna kaartemängivaist meestest, ümbritsetud vaikusest. Avameelse pilguga mehe ette jäi ta seisma, andis talle kätt ja ütles:

„Andestage, mister . . . mister . . .“

„Erdmann, miss Haven . . .“

„Nii siis mr. Erdmann . . . Mina pole tahtnud teid solvata ega haavata. Mul polnud aimugi, et just siin leidub mees, kellele raha midagi ei tähenda. Aga mul on üks palve: kas tohin ühe teie mustaga ratsutada?“

Fred Erdmann naeratas :

„Täna peavad hobused puhkama. Aga homme hommikul. Ma hoiatan teid, ainult mina saan nendega ratsutada peale oma senori.“

Miss Haven rõõmistas.

„Kartus? Ei . . .“

„All right. Kuid te peate lubama, et mina teid saadan — muidu ma hobust teile ei anna.“

Esimest korda elus ei saanud miss Lilian magada. Kui hommikul telgi eest kostis kabjaplagin, astus ta kohe riidetult vastu Erdmannile.

Nad ratsutasid mõne kilomeetri mööda laia metsateed; nende kõrval seisid kord mäed, kord orud, kord järsud mäeküljed, mitte just elukardetavalt sügavad, ometi metsikud ja romantilised. Nad vestlesid pealiskaudselt, naersid ja vaikisid siis jälle metsahommiku muusikat kuulatades ja vaadeldes metsavahelisi valgusvälke.

Kaunis kaugel laagrist manitses Erdmann tagasiminekuale. Pöördes ehmus täkk Liliani all, kes kõvasti ta keha surus, hüppas kõrvale, ringles, ajas enda kaks või kolm korda püsti ja tormas temaga lõpuks järsu mäeseina poole. Erdmann andis oma hobusele kannukseid. Tema ees viskles miss Haven, kuid tema all võitlev hobune jooksis pisut aeglasemalt kui tema oma. Veel kord paiskas hobune Liliani kõrgele, siis haaras Erdmann ta käevarrest kinni ja kiskus ta oma kõrvale, kuna neiu hobune nüüd ka vahutades seisma jäi.

Tagasi sõitsid nad ühel hobusel. Peru hobune jooksis nende taga ohjade otsas.

Lilian algas juttu; tema te torkasid silma poisi peened käed :

„Mina arvan, mr. Erdmann, et harrastate oma ametit vaid spordi pärast?“

„See on tõsi,“ vastas Erdmann ja hoidis miss Havenit eriti kõvasti kinni, sest et

Mihkel Marfna,
poliitikatögel. ja
ajakirjanik.

V. Soplepmann,
vallasekre. rkl.
Järvamaal.

Mihkel Jürna,
kirjanik.

Voldemar
Kangro-Pool,
maalikunstnik.

neil tuli nüüd eriti kardetavast kohast läbi sõita, „kuid ometi teisiti kui seda arvate. Raha mul ei ole. Pärast seda, kui ma New-Yorgi taldrekupesijana nii vähe tagajärgi saavutasin kui Austrias õppiv üliõpilane, kel raha puudub ülikooli lõpetamiseks, sattusin trambina siia. Siin ma nüüd olen kuidagi viisil rahul ja mitte just ilma lõbuta.“

Natuke aega hiljem kõneles Lilian temaga jälle tasakesi, varjatud õrnus hääles, mis Erdmanni äkki õnnestunult pani kuulatama.

„Ütlesin teile eile, Fred, et olen Lilian Haven. Teie õpetasite mind vastusega, mis tähendab viisakus. Tahaksin teile jutustada, et olen toredad kosilased tagasi lükanud, sest et ma veel kordagi ei leidnud ausat meest, kes oleks tahtnud abielluda ainult minuga, minuga, ja mitte minu nimega ja rahaga. Otsisin ausat meest — sellepärast pean olema ka ise aus, Fred: selle mehe ma olen nüüd leidnud. Küsimus on vaid, kas tema mind tahab.“

Liliani silmad olid nõudlikumad kui iial enne; Erdmann suudles teda ja ta pooleldi avatud suud. — —

Sellepärast jutustatakse nüüd seda lugu Viienda avenue hallides ja klubides nende lisandustega, mida klatsh, mittemõistmine ja kadedus sinna juurde leiutavad. Ja kui kõik üles loetakse, mis miss Havenil on, siis seletatakse irooniliselt :

„Temal on aus mees meheks ja ta elab Arizonas oma laialdastes farmides.“

Kord oli maailmasõda.

Vene kirjanik **Jlja Ehrenburg.**

Kord oli maailma-sõda. Väikesel täpil teiste täppide keskel seisis hunnik kive. Selle nimi oli varem Ypern. Seal lamasid, istusid ja surid võõrad inimesed. Nende nimi oli 118. prantsuse rügement. See rügement oli moodustatud Lõuna-Prantsusmaal ja koosnes talumeestest, viinamarjakasvatajatest ja karjastest, Kuus kuud elasid need inimesed juba kaitsekraavides, põmutasid püssi ja surid üksteise järele, ja rügemendi staabis tõendati, 118. rügement kaitsvat mingisugust silda.

Prantsuse väerinna vastas, viissada sammu eemal, lamasid teised mehed ja põmutasid samuti püssi. Need olid enamikus blondid mehed, kes kõnelesid teist keelt: pommeri töölised ja teises staabis kutsuti neid preisi armee 87. tagavararügemendiks.

Nad olid vaenlased. Nende vaenlaste vahel oli maa, mille nimi oli Eikkellegimaa. See ei kuulunud ei Prantsusmaale, ei Belgiale ega ka Saksamaale. Maapind oli seal granaatidest purustatud, ainuski rohukõrs ei kasvanud seal ja ometi võitlesid inimesed selle maalapi pärast. Igapäev roomas keegi prantsuse või saksa kaitsekraavidest välja, jõudis Eikkellegimaale ja langes seal auväljal.

Ühed väitsid, et Prantsusmaa võitlevat oma vabaduse eest, teised, et Saksamaa oma olemasolu eest, aga sõdur 118. rügemendist Pierre du Bois võitles sellepärast, et oli sõda. Enne sõda oli ta viinamarjakasvataja, ja kui tuli vihm või tekkis viinapuutäi, siis oli Pierre rahulolematu ja tusane, aga kui viinamarjasaak oli hea ja ta kõik marjakobarad oli saanud hästi ära müüa, siis tõmbas ta enesele selga pühapäevariided, sõitis lähemasse linna, lõbutzes veinirestoraanis, patsutas naiskelnerile õlale, viskas mõne sou muusikaautomaati ja kuulas avasui, millised toonid automaadist kuuldale tulid.

Pierre oli abielus; tal oli naine, kelle nimi oli Jeanne. Pierre armastas teda, ja kui lõikusaeg möödus ning saak oli olnud hea, siis elasid nad muretult ja õnnelikult. Selline oli see Pierre elu. Aga kui Saksamaa algas sõda ja Prantsusmaa kaitses oma iseseisvust ja riigipiire, siis sai talt sõdur 118. väerinnarügemendis.

Viiskümmend sammu kaugemal istus Peeter Depan, kelle elu oli võrdne Pierre elule.

Peeter ei olnud kunagi söönud viinamarju ja nägi neid vaid kaupluste vaateakendel. Muusikat ta ei armastanud, aga pühapäeval mängis ta meelsasti veeremängu. Ta ei olnud rahul, kui päike paistis, sest siis ei kasvanud rohi ja lehmad andsid lahjat piima. Peetergi oli abielus. Tema noor naine Johanna oli valge kui piim, roosiline kui õun, ja sale, mis Peetrile meeldis. Nõnda elas Peeter. Ja kui Saksamaa algas sõda, sai temast, Pommeri talumehest, sõdur 87. tagavararügemendis.

Eikkellegimaal oli ainult inimeseluid ja traatkaitseid, aga inimesed tahtsid seda maalappi igal tingimusel võita. 24. aprillil 1916 kutsus leitnant sõdur Pierre du Bois enese juurde ja käskis tal öösel kell kaks hiilida saksa seisukohtadele ja seal nentida, kus vaenlase valvepostid seisavad.

Pierre du Bois oli kakskümmendkaheksa aastat vana. Saades käsu, mõtles ta, et see on viinapuutäi, kes kobaraid hävitab, aga nüüd oli sõda ja sõdur pidi täitma käsku. Kella kaheni oli kolm tundi aega. Ta õmbles ühe nõõbi oma mantli ette, kirjutas Jeannele kirja, palus teda mitte unustada viinapuid vasevitriooliga pritsida, jõi lonksu punast veini, lahkus täpselt kell kaks kaitsekraavist ja roomas poris edasi, et jõuda Eikkellegimaale. Ta hiilis piki väerinda ettevaatlikult, komistas inimkontidele, traatidele ja jõudis siis viimaks mingisugusesse mahajäetud laskekraavi. Paremale ja pahe-male viis tee ja mõlemad teed subusid surma. Pierre otsustas hetke puhata, võttis taskust lühikese prantsuse piibu, täitis ta ja suitsetas mõnutundega, ise selle juures vahtides üles pimedada taeva poole.

Vaevalt oli Pierre täitnud oma piibu, kui teisest küljest tuli nähtavale keegi teine inimlik olend. Keegi roomas neljakäpakile selles suunas, kus Pierre istus. Pierre nägi võõrast nägu, võõrast kiivrit, võõrast mundrit. See oli Peeter Deban, aga Pierrele oli ta vaenlane, mees, kes talle võis tuua surma. Ta ei teadnud, et eile õhtul saksa leitnant sõdur Peeter Deban oli kutsunud oma juurde ja talle käsu annud vaenlase seisukohta minna luurama. Peeter kirjutas ka oma naisele kirja, palus teda lehmade eest hoolitseda, ja jõi siis külma kohvi. Pierre seda ei teadnud. Temale oli Peeter vaenlane.

Ta valmistus hüppele nagu hunt ja oli valmis vaenlasele kallale kargama. Ja kui Peeter vaenlasele nii lähedal seisis, põksus ta süda ja temagi oli valmis teist ründama. Nõnda seisis nad ja kumbki ei julenud teist esimesena rünnata. Vaenulikud sõdurid jälgisid vaid vastase sõrmi püsi küljes. Pierre piip suitses ja vaenlased lamasid üksteise vastas, ei tahtnud üksteist tappa, kuigi teadsid, et peab tapma. Nii lamasid nad rahulikult ja hingasid raskesti. Pierre piip suitses ja Peeter ei saanud oma piipu täita, sest ta teadis, et vähemgi käeliigutus võiks talle tuua surma. Ta avas suu ja hingas suitsu. Nii tahtis te vastasele anda märku, et tal nälg on suitsu järele.

Pierre taipas seda ja ulatas talle piibu. Peeter võttis piibu vastu hammastega. Vaenlaste silmad viibisid kätel, mis hoidisid närvilikult püsse. Peeter imes piipu ja andis selle siis vastasele hammastega jälle tagasi.

Nõnda nad toimisid seda mitu korda ja suistetasid piipu mõnutundega, need kaks vaenlast, kes lamasid Eikellegimaal. Nad tõmbasid suitsu pikkamisi kopsu, teades, et kui piip suitsetatud, teine neist peab tegema eluga lõpuarve. Üks neist mõtiskles pisut, see oli Pierre, kellele tuli meelde ta

mustajuukseline Jeanne, või Peeter, kes oma blondi Johannat jättis jumalaga. Mõlemad teadsid, et nad taskust tuletikku ei saanud võtta, sest vähemgi liigutus tähendas võitlust ja surma. Kuni viimaks teine neist — oli see Peeter või Pierre — käe taskusse pistis, et sealt tikku esile tuua, siis tormasid nad üksteise kallale ja üks kägistas teist. Piip kukkus suust, nad väherdasid maas, kägistasid üksteist ja võitlesid seni, kuni nad piibu kõrvale surnult maha jäid.

Ja saksa ning prantsuse langenuate nimekirja kanti kahe sõduri nimed, kellele käsk oli antud Eikellegimaad võita.

Väikses külas kuski prantsuse provintsis leinas mustajuukseline Jeanne oma Pierre, pritsis viinapuid vasevitriooliga, ja kuna ta vajas kedagi, kes viinapuuaeda hariks, siis ilmus poole aasta pärast esile üks teine mees.

Ka väikeses pommeri külas leinas blond Johanna oma tublit Peetrit, jootis ja lüpsis lehma, ja kuna majandamine nõudis palju tööd, siis kerkis sealgi mõni aeg hiljem esile üks teine mees.

Ja mõlemad naised leinasid küll, kuid tundsid rõõmu ka oma uutest meestest, sest nad töid majasse uut elu.

Töörõõm.

Jaan Lean.

Rõõmsalt lööb töörõõm siniste pilvede all kokku oma palvetavad käed. Valge kajaka tiivalöökidena lehvib üleval, sinises kõrguses, töötajate vaim. Ühtlasena, õnnelikuna kostub maa peale töötajate südamemete löök. Väriseb maa, — laugeb õnnepisar ja rõõmuga kannab ta töötajaid oma kurvilisel pinnal, sest maa tunneb inimeste töörõõmu, talle meeldib töötajate südamete ühine tukse, mis on kui vasaratelöögid, rahulised, kindlad — ülesehitavad.

Tormakalt täidab töörõõm inimeste rinna kestva õnne ja rahuga. See on töötajate teenitud õnn, truu ja armas. Töörõõm olgu alatine, sest õnne oma tööst nii alati tunda saab. Pole meil siis tarvis otsida õnne ega küsida: mis on õnn? Aitab, kui tunne südame rõõmsaid lööke! — On hea, kui ülekeevat õnne pole kusagile panna, kuna südamekambrid õnne laeni on täis!

Niipalju õnne võib saada vaid tööga!

Lohe.

Leili Vaaldemägi.

2

Rongi ühetooniline mürin, täiskiilutud vaguni ikka ja jälle vahelduvad näod — kõik see möödus Heinost nagu unes. Ta mõtiskles ainult sõjast ja selle kaasaskäivaist nähetest. Tööjõududeta talud, lahingus langenud, tagasitulevad sandid, porriuppuvad noored elud — kõik need keerlesid kaootilises segus ta silme ees. Milleks see kõik? Kellele on sest kasu? ... Võitluses omandad sa õiguse! Millise õiguse

asuvast külakesest. Teised ohvitserid peatusid kusagil külamajakeses, kus ei olnud ei mitte eriliselt halb ega ka hea. Aga elada seal võis ja — liin oli kaugel.

Polgu staap asus lähedal olevas mõisas, ja Heino teised kaaslased, roodukomandör Uuhov ja lipnik Zahoi, kadusid terveteks päevadeks sinna, või ehk ka kuhugile mujale, seda Heino ei teadnud, jooma ja Jumal teab millega tegelema, sest Zahoil näi-

Vaade Slovakkia mägismailt.

omandan ma ses võitluses? ... Uksiku isiku võitlus oma õiguse eest, on ühtlasi ka võitlus terve rahva õiguse eest ja ümberpöörduvalt! Mis tulu tõi see võitlus temale; mis kasu sai sellest Eesti rahvas? Oo Jumal! Võitlus õiguse eest, milline loob väärtusi, peaks olema koguni teistsugune; sellises võitluses peaks võideldama ainult moraalse ja vaimlise jõu abil. Tapmine ei loo kunagi väärtusi.

Rong lähenes sihtjaamale ja Heino rühkis suure vaevaga vagunist välja. See oli väike metsadevaheline pooljaam ja koos teiste sõjaväelastega rändas ta oma polgu peatuskoha suunas, milline oli siin ümbruses puhkusel. Versta kümme jaamast ta leidis oma roodu kehvast liivaseljäandikul-

teks olid tihtigi terved lasud, mitmekesist kraami, mida ta müüs vahel sõdureile ja Jumal teab kellele. Uuhov, pesunaise poeg Novgorodist, oli jälle koguni teistsugune tüüp: Alati korralik ja hoolikalt üleslöödud kavaler, kes kummardas viisakalt daamide ees, hoolimata sellest et vanapoolne perenaine pidas teda just sellepärast vähesearuks. Ta iga liigutus oli läbikaalutud ja elegantne, ehkki mõnikord läks tarvis tugevat tahtejõudu hoiduda haaramast küüntega mütsi tagumisest äärest, kus jalutlejad elavalt väikesed, tragid vereimejad putukad. Uuhovigs Heino sobis, Zahoiga ei kuidagi, aga tõsist seltsilist ei olnud kummastki. Nii siis olid siin päevad eriti Heinole vaimunõrvalt taolised. Ta magas

ja luges, luges ja magas, kuni kaasavõetud raamatud olid läbi. Siis ta istus tundide viisi akna all, vaatles igavat lumememattunud maastikku ja arutles aina küsimust õigusevõitlusest. Viimaks ta taipas siiski, et nii võib minna hulluks, ja hakkas tegema päikeseloodel pikemaid jalutuskäike. Eriti meeldis talle suur mõisa park. Sel ajal nägi seal harva inimest, ainult kuulda võis tihti, kuidas mõisa pool ürgas har moonik ja kostsid lärmavad hääled.

„Staaup naudib elu!“ mõtles Heino endamisi ja pöördus jälle tagasi. Ühel sellisel jalutuskäigul ta kohtas pargis kummaliselt nukra pikakade, tumedate patsidega tütarlapsena, kes möödus tast kiirel sammul nagu hirmunud linnuke, tõstmata kordagi pead. See oli Heinole meeldivaks üllatuseks, sest ümburustes, kus asus sõjavägi, selliseid tüüpe ei nähtud, seal võis näha hoopis teistsuguseid. Ta kujutlus leidis nüüd väheks ajaks teistsuguse tegevuse, ja terve järgmise päeva ta viitis sellega, et püüdis määrata kindlaks, kes võis olla tast kohatu. Ta ei jõudnud kuidagi oodata õhtu saabumist, et näha, kas ta tuleb veel. Ja ta tuli ning mõõtis Heino mõõdnaisel isegi läbitungival pilgul. Heino andis talle nimeks „pargi vaim“. Tal oli hea meel, et oli leidnud väheks ajaks midagi elulisemat kui alatine filosoferimine ja ääretu mure ema ja ka Linda eest. Ja ometi ei suutnud muuta sellega midagi.

Ta oli kohanud „pargi vaimu“ vist juba terve nädala, igal päikeseloodel, kui ta kord tagasipöörnult leidis pargi äärest teerajalt väikse käsitasku. Heino ei olnud soovinudki tutvuda „pargi vaimuga“, ta võis kuulda oma kaaslasteltki, kes ta on, aga nüüd ta pidi kõnetama teda.

„Saatusse veider tahe!“ mõtiskles ta väsinult naeratades ja läks parki tagasi. Poo-

Levoca rackoda (Slovakkias).

lel teel tuli talle vastu „pargi vaim“ ärritatud ilmel.

„Vabandage, et segan!“ rääkis ta veidi hirmunud, aga tühtlasi ka kõrgilt: „Kas te ei leidnud vast midagi?“

„Tahtsin küsida just praegu, mu preili, kas te ei kaotanud midagi?“ vastas Heino samal toonil. „Usun, see on teie!“

Heino ulatas talle kaotatud eseme.

„Täna!“ lausus tütarlaps ja pöördus minnekuks, aga justsamal hetkel ilmusid mõisa poolt teerajale paar räuskavat sõdurit. Tütarlaps peatus nõutult.

„Tohin ma saata teid, kuni nad mööduvad!“ tegi Heino ettepaneku.

Tütarlaps nõustus kõheldes. Kui sõdurid möödusid, Heino tahtis pöörduda tagasi, aga nüüd palus tütarlaps, ta saatku ta koju. Ta elavat valitseja majas, sinna ei olevat kauge. Seal ootas juba tütarlast vanem intelligentne naisterahvas murelikul

ilmel. Heinot paluti tassi teele ja tänati südamest. Nüüd ta kuulis ka, et „pargi vaim“ oli valitseja sugulane — põgenik. Ta elas siin oma tädiga. Vanemad saanud põgenemisel surma. Ta märkas ka, et Ksenja, nii nimetas tädi „pargi vaimu“, ei olnudki enam laps, nagu talle näis esiteks, vaid aasta 24—25-ne neiu, kelle näol hõljus tihti nukker naeratus. Heino lahkudes paluti teda ka järgmisel õhtul nende poole, ja Ksenja lubas isegi muretseda talle lugemismaterjali. Sellest alates kordas Heino iga õhtu oma paaritunniseid jalutuskäike. Oli ometi mõnusam vestelda soojas, valges toas mõistlikkude inimestega, kui otsida vastuseid mõttetutele küsimusile, mis ei muutnud põrmugi tegelikku elu, ja kõssutada poolpimedas, külmas külakambrikeses.

Korred kui ta jälle astus talle nii tuntud tuppa, istus seal Ksenja ükski. Ta seletas, et tädi olevat läinud valitseja kaasas kuhugile lähemasse mõisa ja tulevat koju loodetavasti homme. Ta kattis teelana erilise hoolega ja isegi toredusega kahele ja töö lauale ka punast veini. Istuti lauda. Ksenja täitis kaks klaasi veiniga ja ulatas teise Heinole.

„Kallis preili, ma ei joo alkoholi, ka veini mitte,“ seletas Heino kindlalt.

Ksenja näo üle libises nukker naeratus.

„Arvate, et mina õige joon?“ küsis ta. „Aga täna on mu kahekümneviies sünnipäev, täna istun ma koduta ja mahajäetuna siin võõrsil, nagu teiegi. . . Seal väljas,“ ta näitas mõisa peahoone suunas, „lõbutsetakse ja juuakse. On siis see nii suur kuritöö, kui meie kaks võõrsil-viibivat kodutut joome ühe klaasi meie kodude mälestuseks?“

Ja Heino ei võinud mitte öelda, et neiu ei oleks õigus. Nad tühjendasid klaasid kodude mälestuseks. Ksenja muutus veel nukramaks ja laulis klaveri saatel mingit kurba poola laulu. Heino ei mõistnud selle tähendust, ta kuulis ainult neiu häält ja mõtles, et elu on siiski kaunis, kui ehk harvagi kohtad mõistlikke ja kauneid inimesi. Kui laulu lõpetanud, Ksenja pani ette juua veel üks klaas parema tuleviku peale, leidis Heino, et see on kaunis mõte, ja selle peale peab kindlasti tühjendama klaasi.

Hommikul ärkas Heino halva tundmusega, ega mõistnud kuidagi, kus ta on. Et ta enda korteris ei ole, mõistis ta kohe, sest toas valitses hämarus. Ennast liigutamatagi ta püüdis meenutada möödunut. Kõrraga kuulis ta enese lähedal kellegi

hingamist, tõusis tasa kütinarnukele ja vaatas ringi. Kui ta silmad harjusid hämarusega, tundis ta ära enese kõrvallamavas Ksenja. „Jumal ometi, mis see on? Kuidas see juhtus?“ küsis ta mõttes eneselt vist küll kümnendat korda, julgemata hingatagi kõvasti, et Ksenja ei ärkaks. Viimaks meenus talle õhtu ja teise klaasi tühjendamine. Mäletas veel, Ksenja oli naernud peale selle miski valjusti ja tema oli tahtnud teda püüda. Ksenja oli jooksnud eest ära, aga tema oli jälginud teda. Ta veini mõjul nõrk jalg oli sattunud millegi taha just siis, kui ta oli sohva ees tabanud Ksenja. Ta oli komistanud ja kukkunud sohvale, tõmmates Ksenja enesega ühes. Mis sündis edasi, seda ta enam ei teadnud, mõtles ta kui palju tahes. . . Ja nüüd nad lamasis mõlemad lahtirõivastatult sirmi taga asuvas voodis! . . . Viha ja häbi mässasid Heinos. Kui saaks ainult kaduda siit nii, et teda enam ei nähtaks, kaduda peletisena, joosta ära nagu varas! . . . Aga vaevalt õnnestub tal lahkuda nii. . . Ja juba liigutabki Ksenja, sirutab graatsiliselt oma käed Heino poole ja sosistab pool unes:

„Kallim! Kallim!“

Heinot valdab õud. Milleni oli ta jõudnud siis eile, küsis ta jälle eneselt. Ta on tõesti kaine, naise võlu ei tähenda talle midagi. Tasa püüab ta lahkuda voodist, aga Ksenja ärkab ja sosistab avamata silmi:

„Heino, kallim!“

Heino tardub. Ksenja tõuseb ja süleleb teda kuumalt, aga tajub ühtlasi, et tal ei ole ta üle enam võimu. . . Heinos kees viha enese vastu, ta vabastas tasa enese Ksenja käte vahelt.

„Laske mul mõelda enne, millega olen hakkama saanud joobnuna!“ palus ta süüdlase häälega.

„Millega sa siis ikka hakkama said,“ sosistab Ksenja lapsik-usaldavalt ja põimib enese ta ümber, „sa ei toiminud midagi eriliselt hirmsat, kallim — olen nüüd ainult su naine ja olen seda heal meel! . . . Nüüd sa tuled iga õhtu oma naise juure ja jääd siia alati terveks ööks!“ . . .

Heino oli lähedal hullumeelsusele. Ara pidi ta saama siit, ära ükskõik kuidas, et leida jälle iseennast ja vaadata oma teole enese seisukohalt. Viimaks tal õnnestuski palvete ja töötuste abil vabaneda Ksenjast, kes jäi poolalasti kõssutama sohvale ja vaadata talle järele kuumi, leegitsevi silmi.

„Lasen maha enese!“ . . . oli Heino esimene mõte, kui ta tormas läbi pargi korteri poole, aga siis meenus talle vastik

mulje, mis oli tekitanud tas Koidu vabaturm. „Jõuan surra veel lahinguski,“ pomes ta, „nüüd tuleb püüda ainult pidada vastu selleni ja jõuda kuidagi otsusele Ksenja suhtes.“

Ta pikutas terve päeva voodis, sest kartis, et ta kaaslased muidu vast kõnetavad teda, ja püüdis leida mingisugust väljapääsu tekkinud olukorrast, aga õhtu tuli, ja ta oli sama tark nagu hommikulgi. Ühte ainult mõistis ta, kui ta ei taha sarnaleda kõigi nende loomnimestega, keda ta põlgas ja vihkas, siis ta peab minema ka täna Ksenja poole, Ja läkski — rõhutatud meeli, pahasena. Tädi ei olnud veelgi ko-

vastumeelsus juhtus Heinole. Ühel päeval ta leidis, et kõik ta kaasasolev raha oli taskust kadunud. Kuidas? Päris salapäraselt. Ta kandis oma kampsoni alati, ainult Ksenja pool oli ta võtnud ära. Inetu katlusevari liikus ainult sekundi murdosa Heino ajus, siis ta peletas selle, imestades, kui võrd alatuks ta oli muutunud.

Ei olnud midagi parata, tuli laenata Uuhovilt. See andis, aga pillas sealjuures mõne kahemõttelise sõna, millised näisid kuuluvat tema arvele. See ärritas teda metsikult. Kaaslased kadusid jälle kodunt ja Heino jooksis hullumeelsena kitsas ruumis edasi-tagasi, aga aeg venis teona ja õhtu

Järv Böömimaal.

dus, ja Ksenja oskas olla nii nukker ja tõsine, aga ühtlasi ka hoolitsev ja hellitav, võis pahanduda ja andestadagi, kuni Heinos tekkis meeleolu: täna elan veel, kes teab, mis homme on! Ta laskis Ksenjat enesega mängida, ja — lõpuks pidid nad jällegi jooma, jooma punast, kirgavat veini. Muidugi ärkas Heino hommikul jällegi Ksenja süleluses. Nii kestis see nüüd edasi. Iga päev otsustas Heino toimida teisiti kui eile, aga kõik läks teisiti. Ta tundis viimaks — Ksenja on tugevam tast. Armastas ta teda? Vaevalt küll! . . . Ta mõtles Lindale. Oleks Linda täna Ksenja asemel, kui võrd teine oleks ta siis. Linda!!! Ja, see on minevik. Peab abielluma nüüd Ksenjaga. Ei või ometi toimida teisiti kodutu intelligentse neiuga. . . . Veel üks

ei tahtnud tulla. Viimaks ta ei kannatanud enam välja, vaid läks paar-kolm tundi varem Ksenja poole.

„On ta mu naine, siis võin minna ta juure, millal tahan,“ targutas ta endamisi. Minnes märkas ta mõisa õuel Ksenja tädi, kes ei pidanud veel sugugi niipea koju tulema. Ta kahtlus tõusis. Ta viivitvas veidi, et tädi teda ei näeks, ja järgnes talle alles siis. Mitmekordse koputamise peale avas Ksenja ukse. Ta näis talle tehtud soojana ja nagu sasiatuna ning vastikuna. Ksenja rääkis sunnitult ühest ja teisest ja vaatas tihti sirmi poole, mille taga asus voodi. Ta kuulis omaks imestuseks ka, tädi ei olla veelgi kodus; viimaks ta arvas kuulvat sirmi tagant kellegi liigutamist. Ta kahtlus kasvas. Teada pidi ta saama

nüüd, kes seal on, ületama pidi ta selle naise, kelles oli siiski vist sada protsenti kavalust ja ei ainustki lapsikut otsekohest, ehkki tahtis näidata end just lapsikõiglasena. Ta teadis, teist ust sellel toal ei olnud ja kui sealolija ei muutunud umbusklikuks ja ei peida end aegsasti kuhugi mööblite alla, siis jääb ta talle kätte. Ot-sida kedagi taga mööda mööblite aluseid, see oleks talle liiga alandav. Järsku leiu-tas ta midagi.

„Ksenja!“ hüüatas ta tõustes nii, et mainitu lendas, nagu nõorist tõmmatuna ta juure. Heino haaras tast kinni, sulges ta suu suudlusega ja ruttas teda kandes kähku sirmi taha, enne kui Ksenja taipas ta toimingut tagamõtet.

Seal ta vabastas Ksenja. Ta nägi, et voodis pikutas keegi mees aluspesu väel ja öölana juures istus tädi. Nad nähtavasti ei olnud arvestanud, et ta võiks toimida nii. Ta oli ju alati liigagi tagasihoidlik ja vii-sakas. Nähtust aitas. Nüüd ta teadis, Uuhovil oli õigus . . . Meeletu viha tõu-sis tas tolle olendi aastu. Tal olid kasu-tada ju terve polgu ohvitserid, võibolla sõ-duridki, milleks vajab ta veel teda ja rais-kas niipalju oma kallihinnalisest ajast tema peale. Temalt varastatud rahanatuke ei ta-sunud seda kaugeltki. Vedas ta kättpidi jälle lagedale ja haaras metsiku vihaga ta õlust.

„Lita!“ sisistas ta talle näkku. Aga ta viha ei heidutanud Ksenjat põrmugi.

„Miks härra lipnik siis jookseb litade järele!“ hüüdis ta talle näkku, hirvitades pilkavalt. Heino käed haarasid nagu iseenesest ta kõri järele, aga samal hetkel ta pilk langes vastasasuval peeglile. Nägu; milline vahits vastu talle sealt, oli niivõrd hirmus, et tal hakkas õudne. Ta lükkas enesest Ksenja ja väljus, vaatamata kor-dagi tagasi.

Võitluses enesega, möödusid Heinol kaks õudset päeva, siis tuli liinilemineku käsk ja lõi hetkeks segamini kõik. Väljudes vi-letsast liivaseljäandikul asuvast külast, Hei-no vaatas hetkeks tagasi ja mõtles, et Lin-dal oli õigus, „Lohe“ oli alanud õgima tedagi, ta oli ilmunud talle näruse „polgu hoora“ näol — nii hüüdsid sõdurid Ksenja taolisi naisi — ja leidnud ta jõuetunaning nõrgana . . .

* * *

Terve öö-päeva oli kestnud juba kahuri-tuli. Ka praegugi lendasid kuulid tuliseid jooni joonistades üle kaevikute. Nad kiu-

nusid ajjulõikava kibedusega. Varjundis, kus viibis Heino, asus mõnikümne sõ-durit. Kõik nad magasid vallutatuna pain-najalikust unest. See oli ka vallutanud Heinogi, kui ta mõte ei oleks siirdunud minevikku. Ta heitis hetkeks varjundi ava-vust varjava katte vahelt pilgu üles kül-masse veebruari laotusse ja vaos siis mõ-tiskellu. Ta juurdles Ksenja üle. Imelik. Siin lumisel metsaveerel, kus tantsles surm, ta kahtles peaaegu, kas asi oligi nii, nagu ta arvas siis. Mis teadis ta siis õieti Ksen-jast? Miks tuli ta tema kohta sarnasele otsusele? Ta raha oli kadunud! Võis ta tõendada, et selle varastas Ksenja? Uuhov oli öelnud talle raha laenates Ksenja kohta rumalusi. Teadis ta, see oli õige? Ei. Tädi ei pidanud olema kodus, ent oli siiski. Teadis ta, milline põhjus sundis Ksenjat nii rääkima? Voodis lamas lahti-rõivastatud mees. Teadis ta, kes see oli? Ei, ta ei teadnud kõigest midagi, peale silmapilke mõju, mida avaldasid need asi-olud temale! . . . Jäi üle ainult Ksenja ülalpidu. Aga oli siis tema toiming aus? Väaris ta paremat kohtlemist? . . . Ah! Elus ei või olla kunagi kindel, et seegi on tõde, mida näed ja kompad! . . . Kui äratada õige Uuhov ja küsitella teda, vast ta räägiks siin õigust . . .

Aga Uuhov oli ärganud isegi . . . Kahurimütrina hulka kõlav pussipauk oli äratunud hetkeks kõik mehed. Teised olid uinunud jälle kohe, ainult Uuhov, keda huvitas Heino, oli märganud ta ülalolekut ja jälgis nüüd teda nõrgal laternas asuva kütunlatule vilkuval valgel.

„Eh, Heino Karlovic, mille üle te mõt-lete alati? Miks teie ei maga?“

„Vladimir Ivanovic, on see mõistlik, magada sellises olukorras? . . . Mõtlen viimsele puhkekohale . . . Kuulge, ütelge mulle, kes oli Ksenja? Mis te teate te-mast?“

„Eh, Heino Karlovic, teie ikka veel te-maga! . . . Kes ja mis? Kui ma ütlen teile, siis kui te ta kord sirmi taha kandsite, olin voodis mina. Enne minu oli seal Mas-lov, teate, too pikk brunett staabist — enne Maslovit. . . .“

„Aitab!“ lausus Heino ägedalt. „Milleks vajab ta veel siis mind?“

„Eh, Heino Karlovic, tema oli asjaar-mastaja omal alal . . . Tema juures pidid käima ilmingimata kõik polguohvitserid . . . Ja oma vahel õeldes — kõik meel-divamad sõduridki . . . Aga kui sõduritest räägiti, siis ta vihastas . . . Aga ma tean,

see oli ainult tehtud viha... Ta teenis palju... Talle makseti ja ta oskas võtta ise... "

"See kõik ei seleta veel mulle, milleks vajab ta minu... "

"Noh, Heino Karlovic, miks mitte? Teie olite ju ka üks polgu ohvitseridest?... Ja siis — ta vedas meiega ja pataljoni komandöriga teie peale kihla... Kokku paarikümne tuhande peale kihla... Eh, eh, Heino Karlovic, me lootsime teile ja pidime võidu korral viitma igatüks Ksenja pool terve öö-päeva. Aga teie!... Noh, kusagilt hankisime siiski raha ja maksime kinni oma kaotuse... Rahast ei olegi kahju, seda on ikka kusagil kassades, aga Heino Karlovic — terve öö-päev Ksenja pool!... Tal oli ju igale alati liig vähe aega... Ja teie ei osanud ometi hinnata aega, mis ta raiskas teile?... "

"Aitab!" lausus Heino. "Ma ei taha enam kuulda... Miks te ei rääkinud siis mulle sellest?... Teile oleks jäänud teie raha ja öö-päev. Aja, mis ta raiskas minule, oleksite võinud saada veel lisaks... "

"Eh, Heino Karlovic, rumal olete!... Me arvasime kohe, te ei oska hinnatagi, et Ksenja raiskas teie peale rohkem aega, kui kindral X-le, kes peatus siin paar nädalat... "

"Mind ei huvita need teated," vastas Heino kuivalt.

"Jaa... hakkab kägistama daami!... Millist daami!... " jatkas Uuhov etteheitvalt,

"Polgu hooral!... hütüdis Heino närvilikus vihas. "Lõpetame selle jutu. Muidu võib juhtuda, et kägistan lõpuks teidki... "

Ta pööras Uuhovile selja.

"Ai, ai, Heino Karlovic!" pomises Uuhov ja uinus peagi.

Ka Heino oleks uinunud meeleldi, aga uni ei tulnud. Ta sisimas leekis üles kahtluse asemel uuesti tülgestus enese ja oma nõrkuse vastu. Ta ergud olid pingul nagu metall traadid. Ja iga kiunuv kiunuv kahurikuul või selle lõhkemise mürin puudutas neid, pannes nad metsikult värisema, nii et viimaks kogu ta keha vabises nagu ägedas palavikus... Ta tundis, et võib hulluda iga silmapilk, kui ei vabane ruttu kõigest ümbritsevast.

"Ah, parem mitte enam olla!... "

* * *

Kännu-ema tudises üle Lepiku talu õue ja ohkas. Milleks ta elas veel? Tööjõud talus jäi järjest nõrgemaks, pooled põllud

seisid söödis, teenijad ei kuulnud ta sõna, vaid toimisid omapead ja vedelesid... Keit oli surnud. Linda oli lahkunud neilt nukrana ja murtuna. Heinost ei teadnud ta peale selle polku saabumist enam midagi. Siis veel see revolutsioon oma keerdkäikudega — sügisene punaste rüüskamine ja nüüd sakslased... Igatüks tahtis talust saada, aga ükski ei küsinud, kas seal ka töötajaid on... Ja kellele ta hoidis seda talugi veel?... Heinot ei ole kindlasti ka enam olemas. Ta võiks pärandada talu veel Lindale, aga see ei võtaks kindlasti vastu ta kingitust. Ta luges enese neile nüüd võõraks inimeseks...

Istunud akna alla asuvale pingile, vanake ohkas ja langetas pea rinnale. Pisara pisara järele veeresid aeglaselt üle ta kortsunud näo. Ta vaibus mõtetesse, ega morganud enne midagi enese ümber, hui korraga ta ees seisis kõhn, räbalas sinelis sõdurikogu. Vanake tõstis imetelles pea ja vaatles ootamatut võõrast. Järsku ta karjatas valusas üllatuses: "Heino!"

"Ema! Sina!" vastas Heino, ja pisarate oja purskas tal silmist, aga ta võitis selle ruttu...

Läbi revolutsiooni keeriste ja igasuguste kannatuste oli ta saabunud viimaks jälle koju. See oli olnudki viimisel ajal ta ainuke soov ja elu eesmärk. Tahtis surra kodus — Lepikul, — kus oli olnud nii kaunis. Tahtis hingata veel enne kodu õhku, kui lakkas olemast. Elule ei olnud ta enam mõelnud ammu, ammu...

Kännu-ema sirgus jälle veidi Heino koju tuleku rõõmust, teda huvitas jälle töö nii tõsiselt, et see nakkus viimaks Heinolegi seda enam, mida rohkem ta jõi rammusat piima, sõi maitsvalleival ilusat kollast võid ja kosus nii silmanähtavalt füüsiliselt. Ainult kibe irooniine naeratus ei kadunud ta näolt, ta oli kaotanud usu armastusse, vabadusse ja kõigesse, mis oli paistnud enne nii kaunina... Suve jooksul ta kosus ema hoolitsusel tublisti, ja kui sügisel sakslased lahkusid ja hakkas sõda Venemaaga, läks ta ainna näiliselt tugevana ja tervena, aga skeptiliselt naeratades. Ta oli näinud varisevat kokku liig palju õilist, kui et uskuda sellegi tulemusi.

"Meis endis on liig vähe ühistunnet ja usku enda jõusse," rääkis ta lahkumisel emale, "ma kardan, me ei saavuta midagi. Ühes ma ei kahtle siiski praegu... See on nüüd tõsine võitlus õiguse eest. Lähen sinna rahuliku südamega ja uhkusega.

Kuigi me ei võida midagi, me tõendame ometi: me oleme!"

Ta kirjutas nüüd emale tihti, ja iga kiri sisaldas osakese võitlusest ta kahtleva hinge ja tõsise usu vahel Eesti tulevikku, kuni viimaks saabus see, mis oli tõsine juubeldus, tõsine usk. Kahtlus oli kadunud. Ta uskus võitluse tulemustesse.

Ema oli osa pojast, ta elas kaasa kõik selle kahtlused ja lootused. Nähes, et Heinos oli süttinud jälle elutahe, ta algas omalt poolt tööd ta tuleviku heaks. Lindast pidi saama siiski Lepiku perenaine. Ajad ja asjad olid muutunud. Olnu pidi ununema. Tasa ja targu algas ta tegevust oma soovi täitumiseks.

Linda oli Tartu ümbruses õpetajaks ja kirjutas talle vahete-vahel. Temal oli Tarsus sugulasi, kellega Linda oli neilelamise-ajast hea tuttav. Tuli toimida, et Heino ja Linda kohtaksid nende pool aimamata, sest kõigel koduoleku ajal Heino ei olnud kordagi pärinud Linda järele, ja kui tema tust korra oli tahtnud rääkida, oli Heino keelanud selle talle äärmise karmusega. Ema ei uskunud siiski, et see oli tõsine, sellepärast ta algaski tööd nende kohtamise tarbeks.

"See peab minema!" rääkis ta raudse kindlusega. "Kaua sa jonnakas poiss mõtled mulle siis õige vastu punnida."

* * *

Linda istus klassis vihikuhunniku taga ja parandas neid, kui toodi talle kiri, millega keegi tuttav kutsus teda Tartu, kelle pool ta oli käinud tihtigi. Ta tahtvat anda nime oma majja tulnud uuele vabariigi kodanikule.

Linda oli palju muutunud. Karm ilme, milline oli ilmunud ta näole jooibnud Koitu silmates, oli jäänud sinna. Ta pilk oli käskiv ja külm, aga kui ta oli üks, libises üle näo tihtigi valus-nukker naeratus ja silmad muutusid niiskelt-säravateks ja sügavateks... Nähtavasti ei olnud ta saanud veel üle valusatest mälestustest...

Ta mõtles veidi kirjalugenult ja leidis, et tuleb sõita. Oli ilus kevadõhtu kui ta sammus jaama suunas. Sellised õhtud tekitasid tas alati leina Lepiku järele. Koht oli talle liig armas, kui et unustada seda nii ruttu. Sellises melankoolses meeleolus ta saabus Tartu juba laupäeva õhtul. Ta võeti vastu tuttavate poolt lahkeil käsil, ja enne kui ta suutis aimatagi, seisis ta kellegi võõra sõjaväelase ees ja perenaine tutvustas:

"Preili Luik! Kapten Känd!" Mõlemad olid nii jahmunud, et ei saanud hulgal ajal sõnagi suust.

Heino sai enesega siiski rutem hakkama ja vastas perenaisele: "Usun, mul on au tunda preilit juba varem! Linda, on see nii?"

"Jah, Heino!" vastas Linda kogeledes. Perenaine, teadlik olnust, nautis lõbuga nende kohmetust ja ruttas minekule.

"Sel juhul ehk vabandate mind! Mul on palju teha ja teil minevikku mäletada!" lausus ta ning oligi läinud.

Järgnevad minutid olid Heinole ja Lindale otse piinapingiks, sest kumbki ei mõistnud midagi öelda, aga nad siiski viisid nemad välja sõbralikule kodusele keskustelule, mitte seltskondlikule sõnade kõlksutamisele.

"Oled sa mulle veel pahane, Linda?" küsis Heino lihtsalt.

"Ei! Elu on olnud liig karm, et säilitada selliseid lapsikusi!" vastas Linda avameelselt.

Tagasitulev perenaine leidis nad elavast keskustelust.

"Vana Kännu-ema on hää pshühholoog," mõtles ta endamisi. "Seal need kaks kiusupunni istuvad nüüd temalt seatud lõksus ja on ise nii õnnelikud selle üle, et oli keegi neist kavalam ja ajas nad sinna."

Lahkudes otsustati külastada Lepikut koos Jaanipäeval.

* * *

Linda urgitses kodujõudnult karmilt enese hinges ja leidis, et oli olnud Heino vastu halastamatult ülekohtune. Oli arvanud toimivat iseseisvalt ja oli toiminud ometi Koidu kõnelustest mõjutatult. Nad vahetasid nüüd Heinoga kirje Lepikule sõitmise kohta. Ja peagi märkas Linda, et ootas neid Heinolt liialdatud kärsitusega nagu mõnd pühadust. Ta jälgis end ja imetles, imetles ja jälgis, ja leidis viimaks, et mingisugused salapärased sidemed ühendasid olevikku selle hetkega, mil Heino oli taibanud ta end hirmutamast...

"Inimene, sa ei tunne ennastki!" [ohkas Linda.

Korraga haaras teda nukrus. Võib olla Heino ei olnud mõelnud kunagi temale. See oli ju Koit, kes oli tekitanud tas sarnase arvamuse, ja ta oli tekitanud selle langeja kadedusega, kes näeb teise seisvat... Linda oli muutunud meeleolude mängukanniks.

Sellisenäe sammus ta kaunil Jaanilauapäeva hommikul jaama, et sõita koos Hei-

noga Lepikule. Rongil võttis vastu ta Heino päikese meeleolus, milline nakkus pea Lindalegi. Lastena lobisedes kadus aeg kiirelt ja nad pidid peaaegu unustama Tappal ümber istumata ja söitma vale suunas.

Enne Lepikuga jõudmist nad pidid mõelduma tominga pöösast, mille all kord Linda oli rünnanud Heinot. Linda meenutas seda naerdes.

„Olid väike võrukael!“ lausus Heino.

„Aga tead, mis mind sellest hetkest kuni tänini on lakkamatult huvitanud, millele ma tihti olen mõelnud?“ jätkas Linda lapsiku vallatusega.

„Noh?“

„Sinu ähvardusele: kui sa tüdruk mu rahule ei jäta, siis!... Ma tahtsin ja olen alati tahtnud tead, mis siis...“

„Linda, sa oled siis mõelnud minule?“ küsis Heino kahvatades värisevi hääli.

Linda ei märganud teise ärevust ja vastas lihtsalt: „Jah, tihtigi. Ja eriti tihti su ähvardusele.“

„Ja sa tahaks teada, mis see tähendas?“

„Oo! Nii väga!“

„Siis ära saa kurjaks, ma teostan praegu oma ähvarduse!“... lausus Heino ja suudles teda kaua hullununa.

Linda lebas jõuetuna ta käte vahel ja tajus ainult ühte, ta ei tahtnudki, et Heino vabastaks ta veel kunagi.

„Sina, kallid!“ lausus Heino. „Lähme koju! Ema ootab! Kirjutasin talle, et tulen koju Jaanipäevaks. Sinust ei lausunud ma muidugi sõnagi.“

Käsi käes sammusid nad Lepiku õuele, kus seisis ootav ema.

„Siin toon sulle tulevase Lepiku perenaise!“ ütles Heino emale.

„Viimaks ometi!“ hüüdis ema säravi silmi. „Kui palju olen enne pidanud vaeva nägema, et teid kangekaelseid lapsi selleni viia!“...

„Ema! Sina kelmi!“ hüütas Heino. „Siis too kohtamine Tartus oli sinu töö!“

„No kelle siis muu!“ lausus ema naerdes.

Õnn, rõõm ja elu pöördusid tagasi tolle Jaanipäevaga Lepiku tallu.

* * *

Aastad hiljem istusid Linda ja Heino kaunil suvisel laupäeva õhtul Lepiku talu avaras aias. Nende ees murul mängis nende paariaastane poeg väikese koerakutsikaga. Heino jutustas Lindale lugusid sõjapäevilt.

„Ja, sul oli õigus, kui nimetasid teda Loheks, Linda. Ta kurku kadusid peale

elu ja varanduse veel kõik inimeste õilsad omadused. Ta õigis inimeste närve!“... lausus Heino ja vaibus mõtetesse.

Linda käsi paitas hellalt ta juukseid, ka temagi mõtles. Mõtles sellele, et Heino ei suutnud kuidagi tabada tasakaalu. Ikka ja jälle kordus ta juures tormamine tundes ja töös, milline vaheldus apaatsusega ja jõuetusega. Mis ta ka ei olnud teinud, seda nähet ei olnud ta jõudnud kaotada. Siis ta mõtles veel sellele, et Heino ei olnud kunagi rääkinud ajast, mil elas esimesi nädalaid polgus. Midagi pidi olema siis, mis ei olnud kaotanud oma mõju talle veel ka nüüd. Ta ei olnud tahtnud olla pealetükkiv, vaid oli lootnud võita usalduse, aga selles oli jäänud kõik endiseks. Aja jooksul oli Lindas tekkinud peaaegu müstiline hirm tolle aja vastu. Ta arvas selle olevat kõigi negatiivsete nähete põhjuseks.

Nii mõtetesse vaibunult, nad ei olnud märganud kumbki, et väike sattus kutsikaga tülli.

„Linda, laps!“ hüüdis Heino surmkahvatult alles siis, kui kutsikas karjus haledasti lapse käte vahel, kes kägistas teda inetul kurjaksmoonutatud näol.

Linda hüppas lapse juure ja vabastas karjuva kutsika. Võtnud sülle jonniva poisipõnni, ta istus mehe kõrvale.

„Ema ütleb, et sina olevat jonninud lapsena samuti!“ ütles ta naerdes.

Alles nüüd märkas ta mehe surnukahvatut nägu ja võorastavat pilku, millega see silmitses last.

„Mis sa selle üle nii ehmusid,“ ütles Linda naerdes, „sarnaseid tempe teevad lapsed ikka. Lembi, ütle, et oled hea laps ja ei tee enam kutsule haiget!“

„Lembi on hea lapt ja ei tee enam kutsule haiget!“ kordas laps.

„Mine isa sülle!“ käskis ema last.

Heino võttis lapse sülle, aga ta liigutis ja pilgus oli midagi võorastavat.

„Mis sul on, Heino?“ küsis Linda, hoides ta pead käte vahel ja vaadates talle sügavalt silma.

„Ei midagi,“ vastas Heino põigeldes. „Mu pea nagu valutaks.“

„Lähme tuppa!“

„Ma lähen vaatan enne veel hobuseid.“ Linda läks tuppa, Heino sammus kopli poole.

Jõudnud sinna, ta langes hoigades aia najale ja surus pea käte vahele.

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Klopstock veetis noores eas mõne aasta Kopenhagenis, kus minister Bernstorff teda väga eelistas. Kord ministrit külastada tahtes pidi kuulust Klopstock eestsoos ootama. Keegi ohvitser, kes seal samuti ootas, vesiles temaga.

„Teie olete siis „Messias’e“ luuletaja?“
„Jah,“ vastas Klopstock, kes oli väga uhke.
„Aga mu Jumal,“ vastas ohvitser, „te räägite ju üsna mõistlikult!“

Enne oma kirjandusliste tulemuste saavutamist oli Emil Zola vahetanud korterit.

Keegi sõber küsis talt selle põhjust.
„Jah, tead,“ arvas Zola, „minu perenaine eksitas mind tões juures alati oma pläraga.“
„See oli muidugi väga paha.“
„Ja siis oli ta veel nii rumal, et tal sellejuures muud jutuvainet ei meelestunud kui küsimus, millal ma oma üüri tasun!“

Kapitali ja töö vahe.

Laenaja: „Mis vahe on kapitali ja töö vahel?“
Kiitsipung: „Kujutle, et laenaksin sulle 100 krooni.“
Laenaja: „Tõesti?“
Kiitsipung: „See oleks siis kapital.“
Laenaja: „Ja mis oleks töö?“
Kiitsipung: „Kuidas jälle kapitali kätte saada!“

Leiutaja.

„Minu mees on suur leiutaja.“
„Suurepärane! Ja mis ta on leiutanud?“
„Igal õhtul uue vabanduse, miks ta nii hilja koju tuleb.“

„Hm,“ kõhatab vanem härra teatris. „Mina ei armasta daame, kes enestele teevad kunstlikult punased huuled...“

Naabrinna maalib ennast rahulikult edasi, heitis kõrvalpilgu vanema härra punetavale näole ja vastas:

„Ja mina ei armasta härrasid, kes eneste nina kunstlikult punaseks teevad...“

Keegi ameerika saadik, kes oli tõusnud karjasest diplomaadiks, pidi oma endise elukutse suhtes tihti nokkimist sallima. Kuid ta võitis need nokkimised nii, kuidas nad olid võetud; süütuna ning rõõmsana.

Kui teda aga kord mingisugusel peol keegi spekulatsioonil näjal rikastunud mees ta endise kutse pärast püüdis osatada, vastas saadik ikka veel armastusväärselt, aga kindlasti:

„Olin lapsepõlves tõesti karjane, mu härra, ja tunnen sellest suurt rõõmu, sest nüüd tunnen ma iga veise juba kaugel ära!“

Kuidas sina mulle . . .

Juuksur tellib enesele sõõgimajas: „Ober, palun üks vasikashnitsel!“

„Palun väga, kapsastega?“
„Ei.“

„Siis ehk juurviljaga?“

„Ei, tänan.“

„Seenekastega?“

„Ei, ainult shnitsel.“

„Siis ehk ka suppi?“

„Ei, kuulete!“

„Siis ehk salatiga?“

„Kas te siis ei kuule, tahan ainult shnitselit?“

„Aga miks te siis nii ärritute? Kui ma täna teie juures käisin habet ajada laskmas, küsisite minult ka: soovite kõlmi vett? Ka juukseid lõigata? Ölitada? Vurrusid lühendada? — Nii siis soovite shnitselit? Palun, silmapilk!“

Ülemuse teravad silmad.

Peremees sammub äristlābi. Ühes nurgas istus juba teenija ja luges lehte. Peremees astub ähvardavalt ta juurde.

„Kui suur on teie palk?“

„Sada krooni.“

Peremees võttis rahakoti. „Siin on teile sada krooni. Ja nüüd tehke, et siit kaote. Mina ei taha teid enam näha!“

Mees võttis raha, kummardas ja lahkus.

„Mispärast palkate selliseid laiskelajaid?“ küsis peremees büroo ülemuselt. See vastas alandlikult:
„See mees ei olnudki meie teenistuses. Tema tõi trükikojast tuhat kirjapoognat ja ootas vaid vastuvõtu-lehe kättesaamist.“

Moodne kosimine.

Härra Juppmaa: „Elli, kas sa tuleval nädalal tuled minu pulma?“

Preili Suurnurm: „Kellega siis abiellud?“

Juppmaa: „Sinuga!“

Suurnurm: „Hea küll, siis ma tulen!“

Hea arst.

Professor van Yeues oli Utrechtiis kord kuulust kui kuulsaim arst Euroopas. Kui Louis Bonaparte poeg kord raskesti haigestus, kutsuti professor kuningakotta. Kuna Yeues oli mennoniitlane, kes sõda silma oisas ei sallinud, siis ei kannud ta ka mõõka, mis käis kangesti koja etikeft vastu.

Teenijad ei tohtinud teda kuidagi sisse lasta. Arst aga vastas, et teda on kutsutud.

Teenijad seletasid, võimatu olla teda ilma mõõgata lasta kun nga ruumidesse.

Van Yeues vastas: „Mina ei tule siia kedagi tapma, vaid ma tulen siia kedagi surmast päästma ja sellepärast ei vaja mingisugust mõõka.“

Ja mees lastigi sisse.

Ei ole enam karta.

„Alles siis, kui ma enam ei ela,“ ütles noor luuletaja ohates, „täiapab maailm, kes ma olin ja mis ma tegin.“

„Jah,“ noogutas ametivend; „aga siis ei ole sul enam midagi karta.“

FOTO-ATELJEE

Parikas
TALLINNA

Kuninga tän. 1

Moodsad kunstilised
portreed, grupid, suurendused.

Tehnised ja reklaam-võtted.

Fotoamatööride võtete asjatund-
lik väljatöötamine.

Möödukad hinnad.

Kirjuseep

„MARMOR”

on lühikese ajaga saanud igas majas
esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseepi Marmorit — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

Kirjuseebi Marmoriga — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR”. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik
PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.

Selle teose haruldane edu pole imestamisväärne, on ju tegemist tõesti vajaliku, seni puuduud naiste ja kodude käsiraamatuga. Esimene trükk osteti ära 3. nädalaga. Teine trükk ilmub hiljemalt 12. oktoobriks.

ELLEN PETERS, dr. JOH. VIBURG, E. GEPESON

PERENAISE LEKSIKON

Kodude teatmeraamat

Seletusi ja nõuandeid: Majapidamises, tervishoius, kasvatuses, kommetes, haridusküsimises, kokakunsts, iluravis, õigusküsimises, kodukultuuris, majandusküsimises, rõivastumises, riidetundmises, kodutehnikas, toalilide kasvatuses, kodukäsitöös, aiatöös jne. Lisa: Toitude ja jookide leksikon, ligi 600 retseptiga. Ligi 500 ühe- ja mitmevärvitrükis illustatsiooniga.

„PERENAISE LEKSIKONIS” on koos kõik praktilised kodutarkused, mis naine mõrsjana, abikaasana, emana ja perenaisena tarvitseb teada. Teatmete tähesilkuline järjekord ja kõigile arusaadav esitusviis teevad selle teose kõigile kergesti kasutatavaks.

„PERENAISE LEKSIKON” on rikaliku pildimaterjali ja lumivalge paberi tõttu välimu-seltki kaasatõmbav.

„PERENAISE LEKSIKON” ilmub, et teha teda kõigile kättesaadavaks, 12 vihukokku ligi 1000 lhek., veergu suur. Iga vihk maksab ilmumise kestvusel 75 senti. Terve teose ilmumisel on selle müügihinnaks 12 krooni. Iga kuu 25-daks ilmub üks vihk. Ettetellijaile suur hinnasoodustus: Kogu teose (12 vihku) 7,50 eest saavad kõik need, kes saavad tellimise hiljemalt 27. okt. ära ja tasuvad selle summa osakaupa järgmiselt: Tellimisel kr. 2.— 25. nov. kr. 2.50 ja 20. det. kr. 2.50. Kogu teose kr. 6.50 eest saavad need, kes saavad tellimise ja terve selle summa hiljemalt 25. okt. ära. Tellides maksta raha sisse kirjastuse posti jooksvale arvele nr. 287 ja kirjutada tellimine sissemaksukaardi loigendile. Arved on igas postiasutuses. Kirjastus „Raamat”, postkast 22. Tellige Teiegi, kuni veel võimalik!

Ainult „ROMAAN“

pakub Eesti lugejale tõesti põnevad ja huvitavad, kuid seejuures alati kõrgeväärtuslikku lugemismaterjali — kõige rahvusvahelisemas ja mitmekesisemas valikus.

Ainult „ROMAAN“

on pikapeale vallutanud kõik seltskonnakihid ja teinud neist ustavad lugejad oma heas valikus ja kõrge tasapinnaga toimetatud järjekindlasti 2 korda kuus ilmuvatele numbritele.

Ainult „ROMAAN“

annab odava hinna eest (35 senti number) romaane, novelle, jutustisi ning luulet ja rohkesti pilte päevasündmusist, loodusest ja kunstist, sest

**ainult „ROMAAN“i“ toetab
kogu Eesti lugev rahvas.**